

A photograph of a forest with sunlight streaming through the trees, creating a bright, ethereal atmosphere. The sun is positioned in the upper center, with rays of light filtering through the dense canopy of green leaves and tall, slender tree trunks. The overall mood is peaceful and natural.

Het geloof in wonderen in Nederland

Daan Damen
Lex van Meurs
B5213
24 januari 2020

Museum
Catharijne
Convent

motivaction
research and strategy

Inhoudsopgave

Achtergrond en doelstelling	p. 3-4
Methode, opzet en leeswijzer	p. 5-6
Samenvatting	p. 7-10
Resultaten	
Wat is een wonder(baarlijke ervaring)?	p. 11-15
Wie gelooft er in een wonder(baarlijke ervaring)?	p. 16-24
Het meemaken van een wonder(baarlijke ervaring)	p. 25-34
De hoop op een wonder(baarlijke ervaring)	p. 35-37
Redenen om niet in een wonder(baarlijke ervaring) te geloven	p. 38-39
Achtergrondkenmerken	p. 40-45
Bijlage	p. 46-52

Leest u digitaal? Dan is de inhoudsopgave is aanklikbaar!

Druk op het Motivaction-logo om terug te gaan naar hier.

Achtergrond en doelstelling 1/2

Op verzoek van KRO-NCRV en Museum Catharijneconvent heeft Motivaction International B.V. een onderzoek uitgevoerd naar het geloof in wonderen in Nederland. De resultaten van het onderzoek zullen worden gebruikt in een tentoonstelling over wonderen in 2020 in Museum Catharijneconvent en in radio- en/of televisieprogramma's van de KRO-NCRV.

Wonder boven wonder

Wanneer mensen het over wonderen hebben kan het gaan over een grote verscheidenheid aan gebeurtenissen. Over wonderen kun je lezen in de vorm van verhalen, mensen delen hun ervaringen met wonderen en sommige mensen ervaren zelf direct een wonder. Een wonder kan bij sommigen een heel alledaagse vorm hebben. Zo ervaren sommigen elke ademhaling of het beleven van de natuur als een wonder. Anderen spreken over wonderbaarlijk toeval of over een heel bijzondere en betekenisvolle ontmoeting. Ook zijn er ervaringen met gebeurtenissen, dromen of visioenen met een voorspellende betekenis. Een wonder kan ook een onverklaarbare gebeurtenis of verschijningsvorm zijn. Een ervaring met een wonder kan een spirituele of godsdienstige betekenis hebben, bijvoorbeeld als men dit beleeft op speciale plaatsen of als het een verschijning betreft 'als in een droom'. Andersom kan men een diepe geloofsbeleving of een spirituele ervaring beleven als een wonder.

Wonderen zijn de wereld nog niet uit

Het ervaren van een wonder kan een cruciale omslag in het leven markeren, een verwarrende of betekenisvolle ervaring die een bevestiging of verdieping in het geloof tot gevolg kan hebben. Wie niet zelf een wonder heeft ervaren kan geloven in de ervaringen van anderen. Voor wie in aanraking komt met de ervaringen van anderen met een wonder, kan het niet kunnen geloven in zulke wonderen een verwarrende ervaring zijn. "Dat is ongelooflijk!"

"I really want to see you"

Wonderen kunnen een bijzondere aantrekkingskracht hebben. Wie gelooft in wonderen kan een diep verlangen hebben naar een eigen, directe ervaring. Ernstig zieken en hun naasten kunnen verlangen naar een wonderbaarlijke genezing. Sommigen gaan actief op zoek naar een wonder, bijvoorbeeld door middel van een pelgrimage naar een speciale plek.

Achtergrond en doelstelling 2/2

Wonderen als cultureel verschijnsel

Het geloof in wonderen is een ervaring die je deelt met anderen met bijvoorbeeld dezelfde geloofsovertuiging. Het geloven in een wonder kan daarmee een band scheppen en een bevestiging betekenen van het bij elkaar horen. Er zijn diverse culturen, overtuigingen en stromingen waarin wonderen een vaste plaats hebben. Het geloof in wonderen kan een heel concreet ijkingspunt zijn van het wel of niet behoren tot een bepaalde overtuiging of groep. Hiermee krijgt het wel of niet geloven in wonderen een betekenis die verder gaat als alleen de individuele ervaring of overtuiging.

Wonderen bestaan

Er is niet veel bekend over wie in Nederland in wonderen geloven. In een analyse van door prof. dr. A.-M. Korte (2004) van brieven gericht aan het KRO-programma 'Wonderen bestaan' blijkt dat vrouwen ongeveer even vaak wonderen ervaren als mannen (55% - 45%) en dat wonderen bij jongeren onder de 30 jaar schaars zijn. Zou dit ook blijken in een representatieve steekproef en gelden voor het geloof in wonderen, of is dit eerder een beeld van brieven-schrijvers aan het radioprogramma?

Wonderen maken nieuwsgierig en roepen vragen op die we beantwoorden in dit onderzoek. Een grote representatieve groep Nederlanders is gevraagd naar hun ideeën over het bestaan van - en hun ervaringen met - wonderen en wonderbaarlijke ervaringen.

De **doelstellingen** van het onderzoek zijn:

1. Wat verstaat men onder een wonder? In welke soorten wonderen kunnen we zinvol onderscheid maken?
2. Wie geloven in een wonder en wie niet? Komt dit geloof meer voor in specifieke groepen, bijv. naar geloofsovertuiging of het soort beroep dat men heeft? Is geloven in wonderen een leeftijds- of plattelandsverschijnsel?
3. Hoeveel mensen hebben zelf een wonder ervaren en wie zijn dat?
4. Welke betekenis hebben wonderen, wat is de religieuze en spirituele beleving van een ervaring met een wonder?
5. Hebben mensen iets in hun leven gedaan om een wonder te bewerkstelligen?

Methode en opzet

Het onderzoek is uitgevoerd via een online vragenlijst. Deze vragenlijst is in overleg met KRO-NCRV en Museum Catharijneconvent opgesteld en bestond uit 18 vragen plus voor niet-panelleden vragen naar achtergrondgegevens.

- Het onderzoek onder het Nederlands publiek (n=2.019) is online uitgevoerd onder het StemPunt-panel van Motivation.
- Het onderzoek is aangevuld met n=287 interviews met Marokkaanse, Turkse en Indonesische Nederlanders, die op diverse locaties zijn geworven waarbij zij ter plekke het onderzoek hebben ingevuld.

Verdere onderzoekspecificaties zijn hieronder en [in de bijlage](#) weergegeven.

Nederland representatief

Methode

Kwantitatief onderzoek,
online vragenlijst

Doelgroep

Nederlands publiek,
16-90 jaar oud.

Steekproef

StemPunt-panel

Invultijd

De gemiddelde invultijd
was 8 minuten

Veldwerkperiode

5 november 2019 t/m
19 november 2019

Weging

Representatief op geslacht,
leeftijd, opleiding, regio,
etniciteit en waardenoriëntatie

Boost op Marokkaanse, Turkse en Indonesische Nederlanders

Methode

Kwantitatief onderzoek,
online vragenlijst op
tablet.

Doelgroep

Marokkaanse, Turkse en
Indonesische Nederlanders
uit de vier grote steden,
18-80 jaar oud.

Steekproef

Deelnemers zijn op
diverse locaties
benaderd, het onderzoek
is ter plekke ingevuld.

Invultijd

De gemiddelde invultijd
was 13 minuten

Veldwerkperiode

5 november 2019 t/m
24 november 2019

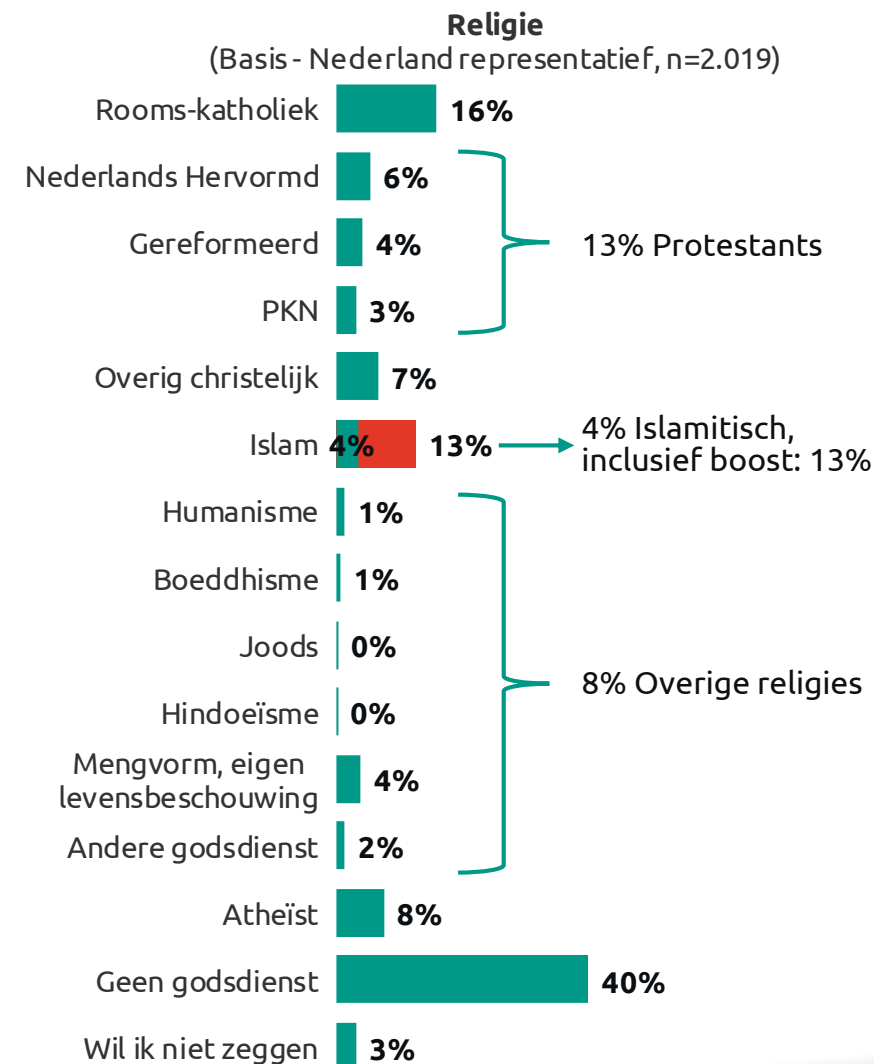

Weging

Representatief op
geslacht, leeftijd, opleiding,
regio en etniciteit

Leeswijzer

- Dit rapport behandelt eerst de samenvatting en wordt gevolgd door de resultaten.
- We geven de resultaten weer op totaalniveau. In teksten beschrijven we relevante en significante verschillen tussen de volgende groepen:
 - Religie: Rooms-katholiek, protestants, overig christelijk en moslims. Omdat religie de belangrijkste verklarende factor is voor het geloof in wonderen ([zie pagina 18](#)), ligt de nadruk op verschillen in religie. Daarbij hanteren we de hiernaast getoonde groepen.
 - Geslacht
 - Leeftijd
 - Opleidingsniveau
 - Bijzondere beroepen, werkzaam in een van de volgende beroepen: brandweerman/-vrouw, politieagent(e), militair/commandant(e), ambulance-medewerk(st)er, arts of verpleegkundige, topsporter, zeevaarder (bijv. visser), geestelijke / religieus leider, wetenschapper of een beroep in de natuur.
 - Mensen die wel vs. geen kinderen hebben
- Uit de resultaten blijkt dat mate van verstedelijkingsgraad een beperkte invloed heeft op het geloof in wonderen. Deze uitsplitsing is daarom niet weergegeven in de rapportage.
- In enkele grafieken tellen de percentages niet op tot honderd procent. In dit geval gaat het om (kleine) afrondingsverschillen naar beneden. In verband met de leesbaarheid van de figuren zijn lage percentages die buiten de lay-out van de grafiek vallen, niet weergegeven.

A close-up photograph of a hand holding a glowing lightbulb inside a crystal ball. The lightbulb is illuminated, casting a warm glow. The background is dark, and the hand is visible in the foreground, holding the crystal ball. The overall mood is mysterious and hopeful.

Samenvatting

Bij een wonder denkt men vaak aan een onverklaarbare of onverwachte gebeurtenis. Een meerderheid van de Nederlanders gelooft (een beetje) in het bestaan van wonderen (63%) en wonderbaarlijke ervaringen (70%). Het geloof in een wonder(baarlijke ervaring) komt vaker voor onder gelovigen en hoe religieuzer men is, des te sterker het geloof in een wonder(baarlijke ervaring). Het meemaken van een wonder heeft vaak een positief effect op het leven. Ruim een kwart van de Nederlanders (27%) hoopt dan ook dat een wonder(baarlijke ervaring) hen overkomt. Twee op de vijf Nederlanders (41%) heeft zelf weleens iets gedaan om de kans op een wonder te vergroten, zoals een schietgebedje of bidden.

Wat is een wonder(baarlijke ervaring)?

Er bestaat niet één gangbare definitie van een wonder of wonderbaarlijke ervaring, iedereen heeft daar een eigen invulling bij. Zes op de tien Nederlanders heeft een associatie bij een wonder(baarlijke ervaring). Zij denken vaak aan een (wetenschappelijk) onverklaarbare (14%) of een onverwachte gebeurtenis (6%). Op de derde plaats volgt een religieus wonder (6%). Dit wordt vaker genoemd door gelovigen. Ook denken mensen aan de geboorte van een kind (6%) – vaker genoemd door ouders – of de genezing van een ernstige ziekte (6%).

“Iemand die niet zwanger kan worden; waarbij artsen ook zeggen dat het niet kan en dat ze dan toch ineens onverwachts zwanger blijkt te zijn. Een wonder!”

“Een familielid is op wonderbaarlijke wijze genezen van een chronische ziekte tijdens een gebedsgenezingsdienst.”

Wie gelooft er in een wonder(baarlijke ervaring)?

Van de 63% Nederlanders die in het bestaan van wonderen gelooft, gelooft 37% hier een beetje in en 26% helemaal. Voor wonderbaarlijke ervaringen geldt dat 29% hier helemaal in gelooft en 41% een beetje. Omgerekend gaat het om tussen de 9,0 en 10,0 miljoen Nederlanders tussen de 16 en 90 jaar oud die (een beetje) in het bestaan van wonderen of wonderbaarlijke ervaringen geloven. Het geloof in het bestaan van wonderen en wonderbaarlijke ervaringen komt vaker voor onder gelovigen. Binnen deze groep is de kans om in wonderen te geloven in volgorde van meest naar minst: overig christelijk (niet rooms-katholiek of protestant), moslim, protestant en rooms-katholiek. Als iemand actief bezig is met het geloof, bijvoorbeeld door regelmatig een geloofsgemeenschap te bezoeken, dan draagt dit bij aan het geloof in wonderen. Ook het zelf meemaken van een wonder of hierover horen in een religieuze gemeenschap draagt in grote mate bij aan dat geloof.

Samenvatting

Hoe is het om zelf een wonder(baarlijke ervaring) mee te maken?

22% van de Nederlanders tussen de 16 en 90 jaar oud heeft zelf weleens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt. Daarnaast heeft bijna de helft van Nederlanders weleens een verhaal gehoord – persoonlijk (22% tot 30%), op social media (7%) of via een religieuze gemeenschap (10%) – van iemand die een wonder(baarlijke ervaring) heeft meegemaakt. Circa een kwart van de Nederlanders (26%) heeft nog nooit iets wonderbaarlijks meegemaakt of een verhaal daarover gehoord. De meeste wonderen die men heeft meegemaakt, gaan over de genezing van een ernstige ziekte, een ontsnapping aan de dood, het communiceren met overledenen of een onverklaarbare samenloop van gebeurtenissen. Ook religieuze wonderen, een zwangerschap en de geboorte van een kind worden genoemd.

Welke betekenis heeft een wonder(baarlijke ervaring)?

Voor een meerderheid van de mensen (70%) is het meemaken van een wonder(baarlijke ervaring) een belangrijke en bijzondere gebeurtenis. Vaak heeft dit een positieve invloed op het leven. Mensen die een wonder(baarlijke ervaring) hebben meegemaakt, maken hierna betere keuzes, zijn zelfverzekerder, zijn minder bang, zijn gelukkiger of zijn gelovig(er) geworden.

De hoop dat een wonder jou overkomt

Ruim een kwart van de Nederlanders (27%) hoopt dat een wonder hen overkomt, ook wie niet in wonderen gelooft. Mensen die wel in het bestaan van wonderen geloven, hopen vaker dat het hen overkomt. Ook moslims (59%) en overige christenen (45%) hopen vaker dan gemiddeld dat een wonder hen overkomt, zeker als zij zich actief bezighouden met hun geloof. Circa twee op de vijf Nederlanders (41%) heeft weleens iets gedaan om de kans op een wonder te vergroten. De meesten daarvan hebben gebeden (24%) of een schietgebedje gedaan (15%) in een bepaalde situatie. Dit gebeurt vaker door gelovigen. Een kleinere groep houdt een geluksvoorwerp bij zich (6%), mediteert (5%), bezoekt een medium (4%) of religieus leider (5%) of onderneemt een bedevaartstocht (4%).

“Een hele zieke zoon van mij heb ik door mijn recitatief dankzij Allah beter gemaakt.”

“Ik lag te slapen en droomde dat mijn vriend een ongeluk had gehad, daar werd ik wakker van. Even later kreeg ik een telefoontje dat ik naar het ziekenhuis moest komen, omdat mijn vriend een motorongeluk had gehad.”

“Het heeft mijn religieuze leven versterkt.”

“Het maakte mij duidelijk dat ik de weg die ik was ingeslagen de juiste was.”

“Bewijs dat er meer is na de dood.”

Overige vragen

Hieronder worden drie overige vragen beantwoord die naar aanleiding van het onderzoek opkwamen.

Waarom geloven rooms-katholieken minder vaak in het bestaan van wonderen?

Voorafgaand aan het onderzoek was de verwachting dat rooms-katholieken vaker in wonderen zouden geloven dan protestanten. Uit het onderzoek blijkt echter het tegenovergestelde. Een andere uitkomst van het onderzoek is: hoe religieuzer men is, hoe sterker het geloof in een wonder(baarlijke ervaring). Rooms-katholieken zijn het minst actief bezig met het geloof van alle religies ([zie pagina 41](#)). Maar zelfs als we enkel kijken naar actieve gelovigen, dan geloven rooms-katholieken minder vaak in het bestaan van wonderen dan overige christenen, moslims en protestanten. Het is uit het onderzoek niet te achterhalen wat de exacte reden hiervoor is.

Wie zijn overige christenen?

In het onderzoek is de nieuwe CBS-indeling van religie aangehouden. Het CBS bepaalt wat de gangbare definitie is in marktonderzoek, maar op de nieuwe indeling is ook kritiek¹. Zo vallen in de nieuwe definitie Nederlands Hervormd, Gereformeerd en PKN onder het protestantisme. In 2004 zijn de Nederlandse Hervormde Kerk, Gereformeerde Kerken en de Evangelisch-Lutherse Kerk gefuseerd tot de Protestantse Kerk Nederland. Het is mogelijk dat niet iedereen die formeel behoort tot de PKN en het protestantisme zich in deze omschrijving herkent en zichzelf 'overige christen' noemt. Het is daardoor niet met zekerheid te zeggen uit welke kerkgenootschappen de groep 'overige christenen' bestaat. Hier vallen in ieder geval de Pinksterbeweging, Oost-Orthodoxe christenen en Jehova's onder, en mogelijk ook overige orthodox-protestanten.

¹ <https://www.trouw.nl/nieuws/kerken-krimpen-maar-religiositeit-is-volop-aanwezig~b7247de1/>

Waarom geloven moslims in wonderen?

Moslims geloven - net als overige christenen en protestanten - vaak in wonderen en wonderbaarlijke ervaringen. Dit is in lijn met wat veel moslims meekrijgen in hun religieuze opvoeding. Zo wordt geleerd dat de Koran en (de profetie van) Mohammed wonderen zijn. Ook wordt geleerd dat het leven van alle moslims voor de geboorte reeds door Allah is bepaald. Het lot is één van de zes geloofsprincipes uit de islam. Het is dan ook niet vreemd dat het geloof in het bestaan van het lot/ lotsbestemming veruit het hoogst is onder moslims (73% t.o.v. 22% gemiddeld). Naast het geloof in het lot maakt ook het geloof in Engelen onderdeel uit van de zes geloofsprincipes.

Resultaten

Wat is een wonder(baarlijke ervaring)?

Wat is een wonder(baarlijke ervaring)?

Ruim de helft van de Nederlanders (60%) heeft een associaties bij wonderen of wonderbaarlijke ervaringen.

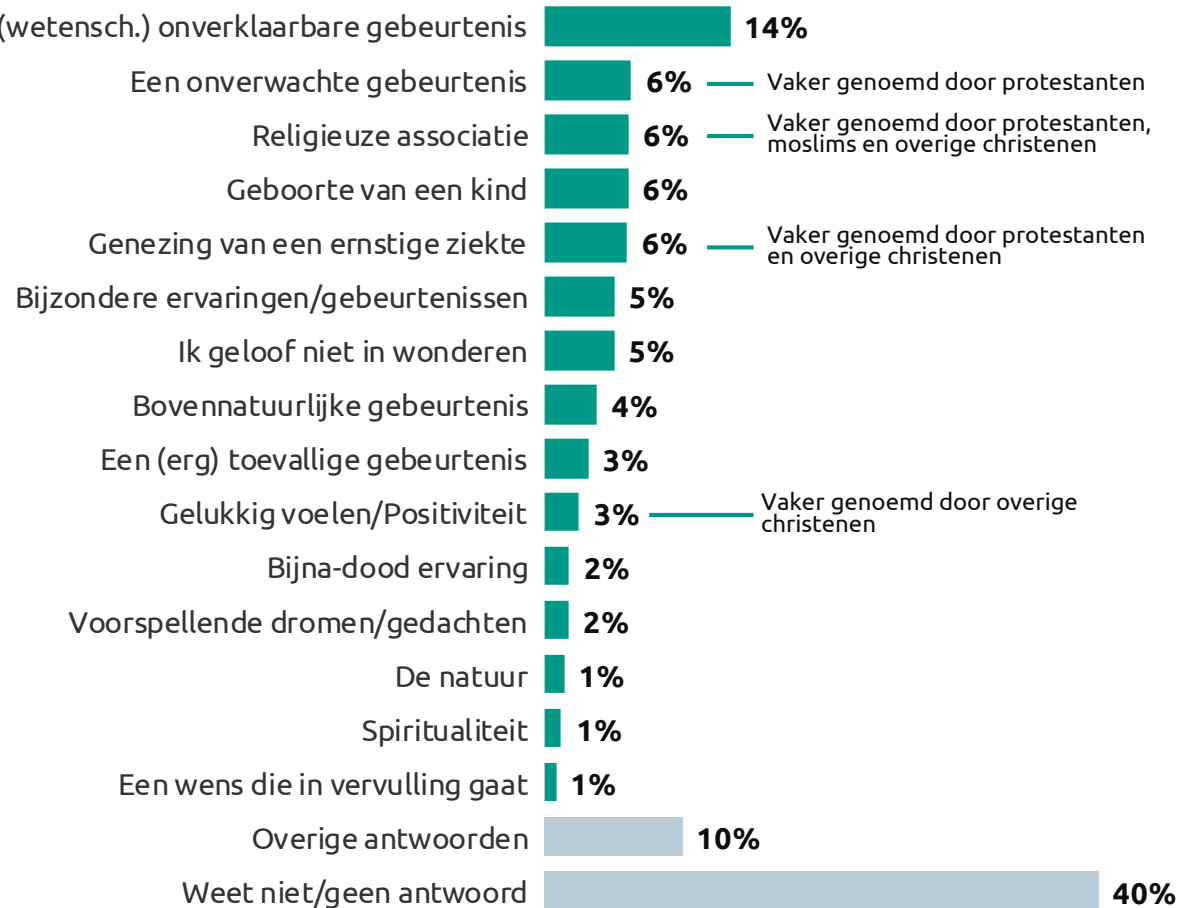
Nederlanders die wel een associaties bij de term hebben, denken voornamelijk aan een (wetenschappelijk) onverklaarbare gebeurtenis (14%) of een onverwachte gebeurtenis (6%). Laatstgenoemde associatie komt vaker voor onder protestanten.

6% heeft een associatie met religie, dit komt vaker voor onder protestanten, moslims en overige christenen (niet Rooms-katholiek of protestants). Protestanten en overige christenen denken daarnaast vaker aan de genezing van een ernstig zieke (totaal: 6%).

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Mannen hebben vaker geen associatie bij wonderen dan vrouwen. Vrouwen denken o.a. vaker dan mannen aan een onverwachte gebeurtenis, de geboorte van een kind of een andere bijzondere ervaring.
- **Opleidingsniveau.** Hoogopgeleiden noemen vaker dan middelbaar en laagopgeleiden dat een wonder(baarlijke ervaring) een (wetenschappelijk) onverklaarbare gebeurtenis is, een onverwachte of bijzondere gebeurtenis is, of dat zij niet in wonderen geloven.
- **Kinderen.** Mensen met kinderen zien de geboorte van een kind vaker als een wonder(baarlijke ervaring) dan mensen zonder kinderen.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in leeftijd en bijzondere beroepen.

Waar denk je aan bij wonderen of wonderbaarlijke ervaringen? (Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Wat is een wonder(baarlijke ervaring)?

Toelichting

Aan deelnemers van het onderzoek zijn vijf situaties voorgelegd. We vroegen aan hen om deze te classificeren als: geluk, toeval, een wonder, een wonderbaarlijke ervaring, het lot, hoort bij het leven, bijgeloof, geen van deze en/of weet niet. Zij konden daarbij meerdere antwoorden aanvinken. Dit geeft verder inzicht in wat men wel of niet verstaat onder een wonder of wonderbaarlijke ervaring.

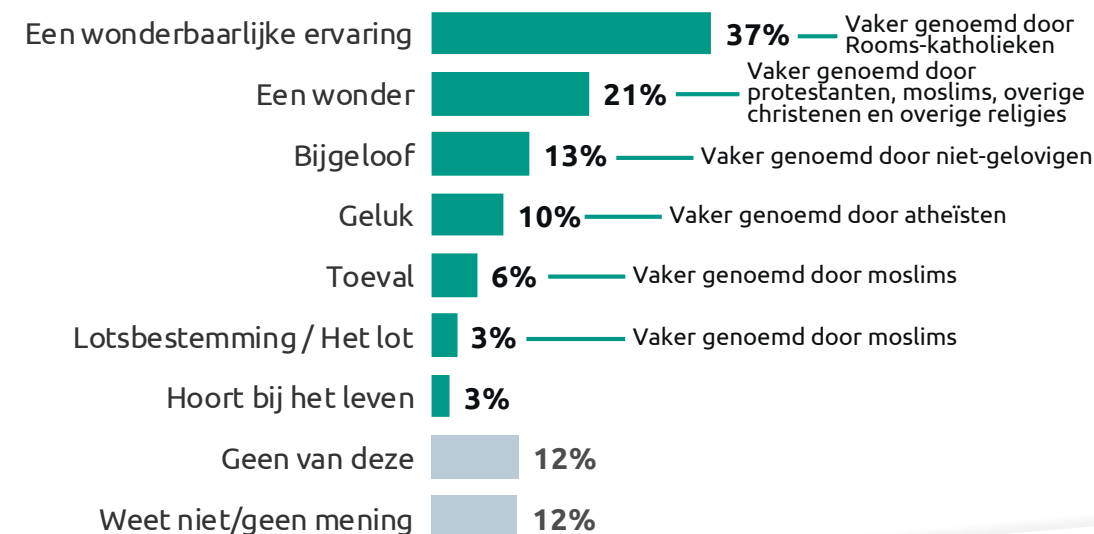
Resultaten

De redding na een val van de trap wordt door 37% van de Nederlanders gezien als een wonderbaarlijke ervaring.

Ruime een vijfde (21%) ziet dit als een wonder. De gebeurtenis wordt niet vaak als toeval, het lot of horend bij het leven bestempeld.

Kun je aangeven hoe je deze gebeurtenis zou omschrijven? (Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Een vrouw valt achterwaarts van de trap. Tijdens haar val voelt ze twee handen in haar rug en ze landt ongeschonden op haar voeten. Ze draait zich om maar ziet niemand.

Wat is een wonder(baarlijke ervaring)?

De harten in de sneeuw zijn eveneens een wonderbaarlijke ervaring (32%).

Ruime een vijfde ziet dit als toeval.

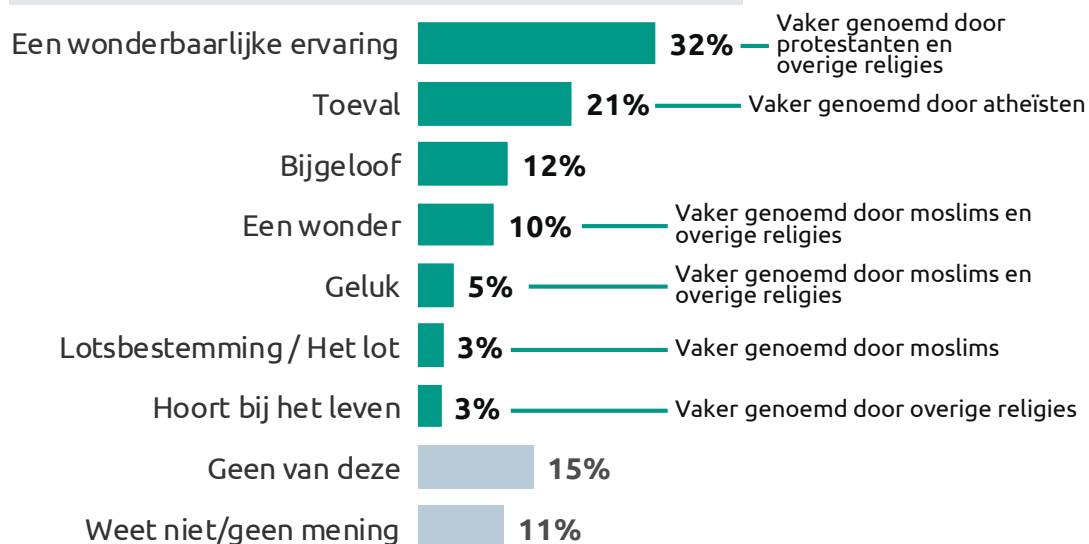
De geboorte van een kind hoort bij het leven (44%).

Ruim een kwart beoordeelt dit als wonderbaarlijke ervaring (28%) of een wonder (26%).

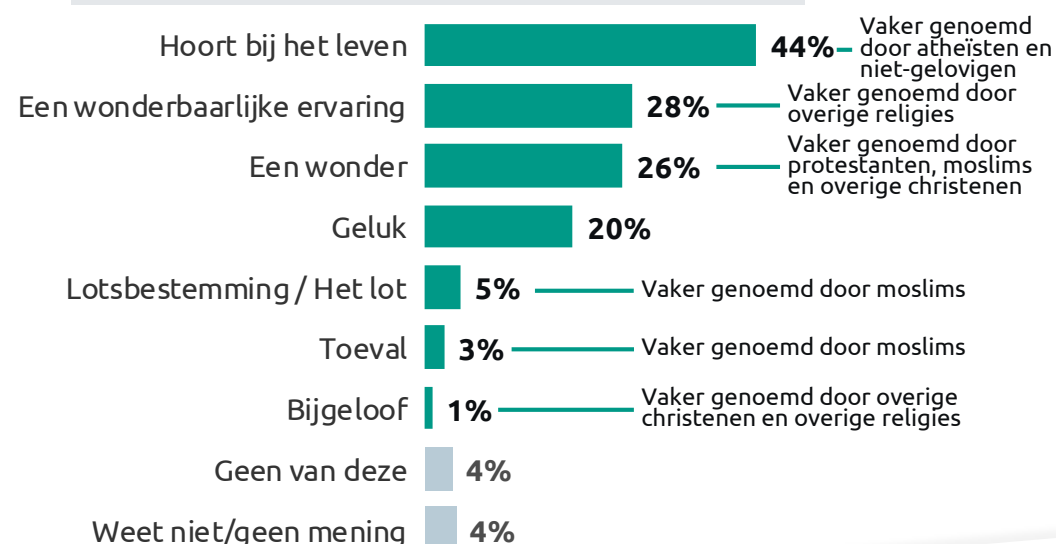
Kun je aangeven hoe je deze gebeurtenis zou omschrijven?

(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Een man doet 's ochtends de gordijnen van zijn slaapkamer open, de dag nadat zijn vrouw is overleden. Op het grasveld in de voortuin ziet hij de afdruk van twee harten in het besneeuwde grasveld.

De geboorte van een kind.

Wat is een wonder(baarlijke ervaring)?

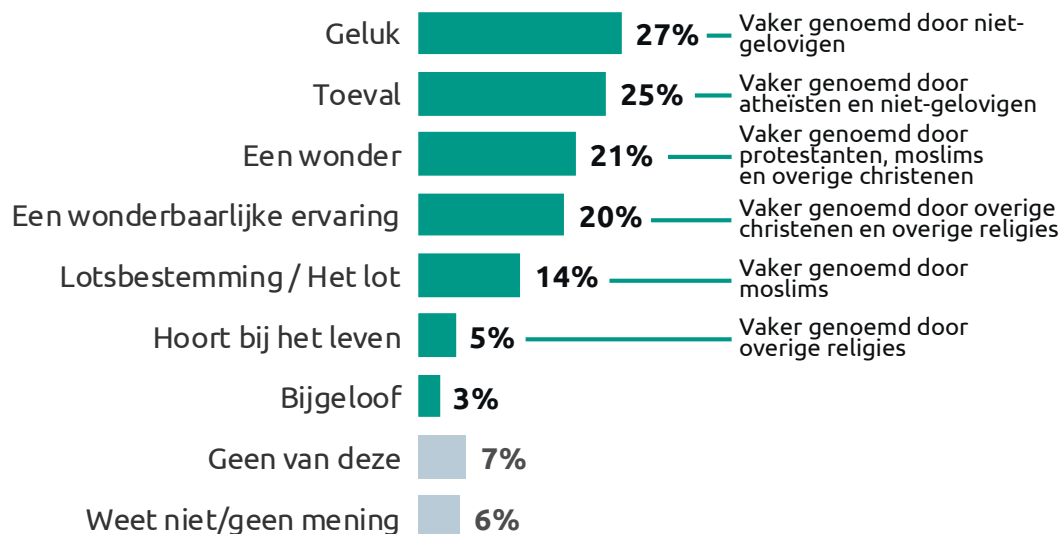
De gebeurtenis rondom de vuurwerkramp in Enschede, wordt niet eenduidig geclassificeerd.

Ruim een kwart (27%) ziet dit als geluk, een kwart (25%) ziet dit als toeval, 21% als een wonder en een vijfde (20%) als een wonderbaarlijke situatie.

Vrijwel niemand ziet dit als een gebeurtenis die hoort bij het leven of bestempelt dit als bijgeloof.

Kun je aangeven hoe je deze gebeurtenis zou omschrijven? (Basis - Nederland representatief, n=2.019)

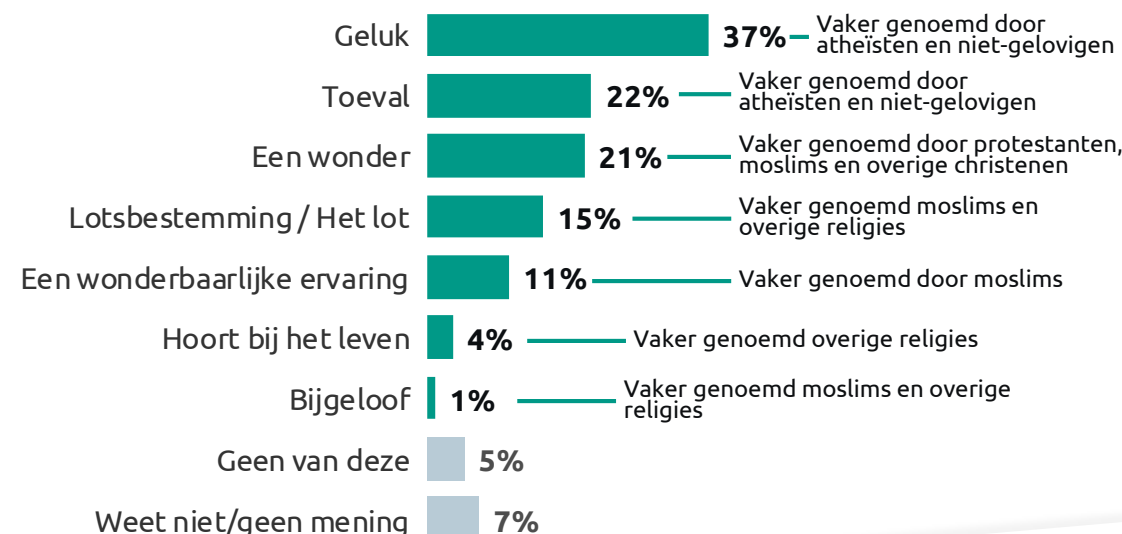
Eva uit Enschede laat haar hondje uit. Onderweg begint de hond plotseling alarmerend te blaffen, rukt zich los en is al gauw onvindbaar. Na een lange zoektocht vindt Eva hem terug, rustig wachtend langs de weg. Als ze weer thuis komt is haar wijk met linten afgezet. De vuurwerkramp van Enschede heeft haar huis verwoest, maar Eva leeft nog.

De ervaring van Yamaguchi wordt voornamelijk gezien als geluk (37%).

Circa 22% ziet dit als toeval, een bijna even grote groep ziet dit als een wonder (21%). Vrijwel niemand ziet dit als een gebeurtenis die hoort bij het leven of bestempelt dit als bijgeloof.

Yamaguchi is aan het werk in Hiroshima wanneer de eerste atoombom valt. Hij overleeft de bominslag. Hij reist de volgende dag gewond terug naar Nagasaki, waar hij woont. Hier valt de tweede atoombom, die hij ook overleeft.

A photograph of two women wearing hijabs, one blue with floral patterns and one olive green, looking at each other in profile. The background is a blurred outdoor setting with a railing. A teal banner is overlaid on the bottom half of the image.

Resultaten

Wie gelooft er in een wonder(baarlijke ervaring)?

Hoeveel Nederlanders geloven in een wonder(baarlijke ervaring)?

63% gelooft een beetje tot helemaal in wonderen

Komt vaker voor onder:

- Moslims (88%), overige christenen (88%; niet rooms-katholiek of protestants), protestanten (82%) en overige religies (75%).
- Nederlanders die af en toe (86%) tot vaak (95%) een geloofsgemeenschap bezoeken.
- Vrouwen (71%) vaker dan mannen (55%).
- Nederlanders t/m 34 jaar oud vaker dan mensen ouder dan hen.
- Nederlanders in één van de voorgelegde bijzondere beroepen (71%).

Wonderen

Omgerekend geloven **bijna 9 miljoen Nederlanders** tussen de 16 en 90 jaar oud een beetje tot helemaal in het bestaan van wonderen.

- 32% van de Nederlanders gelooft niet in het bestaan van wonder.
- Er zijn geen noemenswaardige verschillen in leeftijd, opleiding of het hebben van kinderen.

70% gelooft een beetje tot helemaal in wonderbaarlijke ervaringen

Komt vaker voor onder:

- Overige christenen (85%; niet Rooms-katholiek of protestants), overige religies (85%) en protestanten (82%).
- Nederlanders die vaak (90%) een geloofsgemeenschap bezoeken.
- Vrouwen (75%) vaker dan mannen (65%).
- Nederlanders t/m 34 jaar oud vaker dan mensen ouder dan hen.
- Nederlanders in één van de voorgelegde bijzondere beroepen (76%).

Wonderbaarlijke ervaringen

Omgerekend geloven daarmee **bijna 10 miljoen Nederlanders** tussen de 16 en 90 jaar oud een beetje tot helemaal in het bestaan van wonderbaarlijke ervaringen.

- Er zijn geen noemenswaardige verschillen in leeftijd of opleiding.
- 24% van de Nederlanders gelooft niet in het bestaan van wonderbaarlijke ervaringen.
- Er is een grote overlap tussen het geloof in het bestaan van wonderen en het geloof in wonderbaarlijke ervaringen. Circa 80% van de mensen die in wonderen gelooft, gelooft ook in wonderbaarlijke ervaringen.

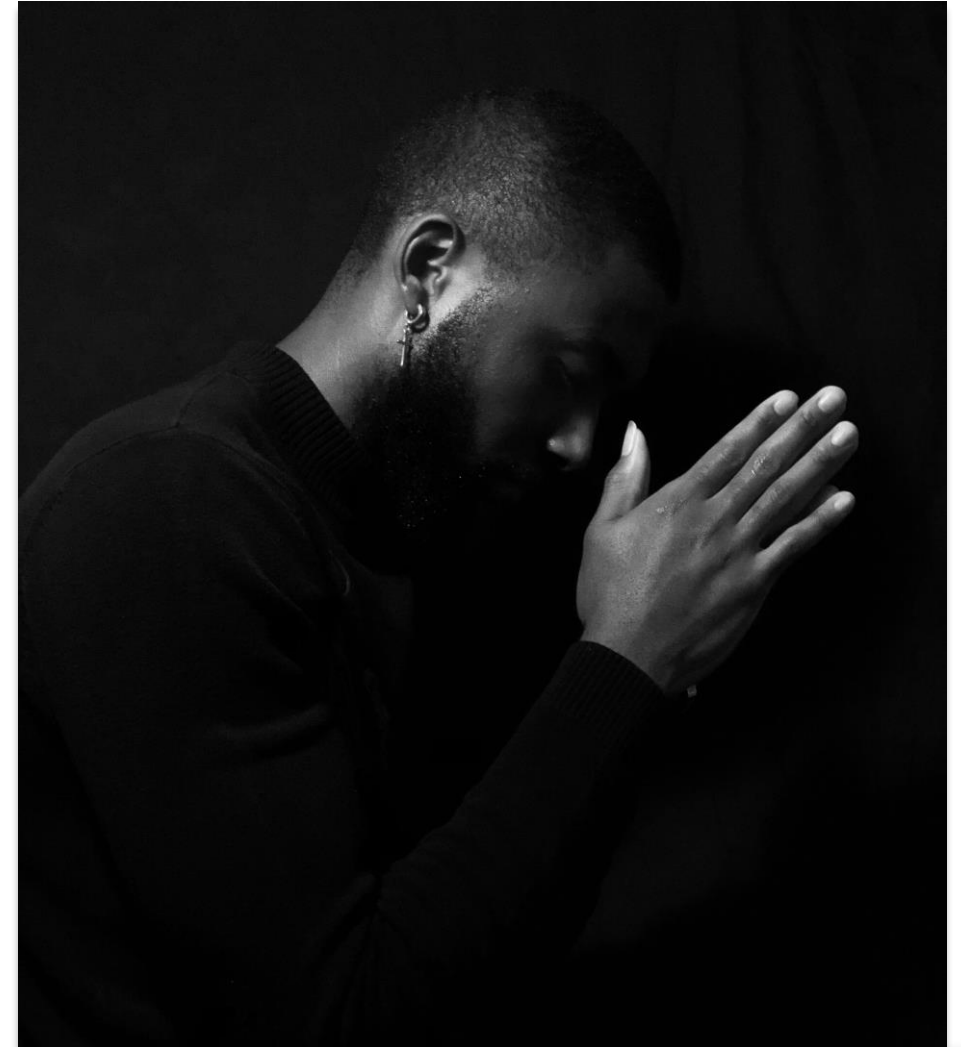
Wie gelooft er in een wonder(baarlijke ervaring)?

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er veel factoren zijn die een invloed hebben op het geloof in wonderen of wonderbaarlijke ervaringen. Zo onderscheidde we in de rapportage al de volgende factoren: religie, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, bijzondere beroepen en het hebben van kinderen.

Om te achterhalen welke factor de meeste invloed heeft op het geloof in wonderen, is een logistische regressieanalyse uitgevoerd. Deze analyse geeft inzicht in de sterkte van het verband tussen de factoren en het geloof in een wonder(baarlijke ervaring).

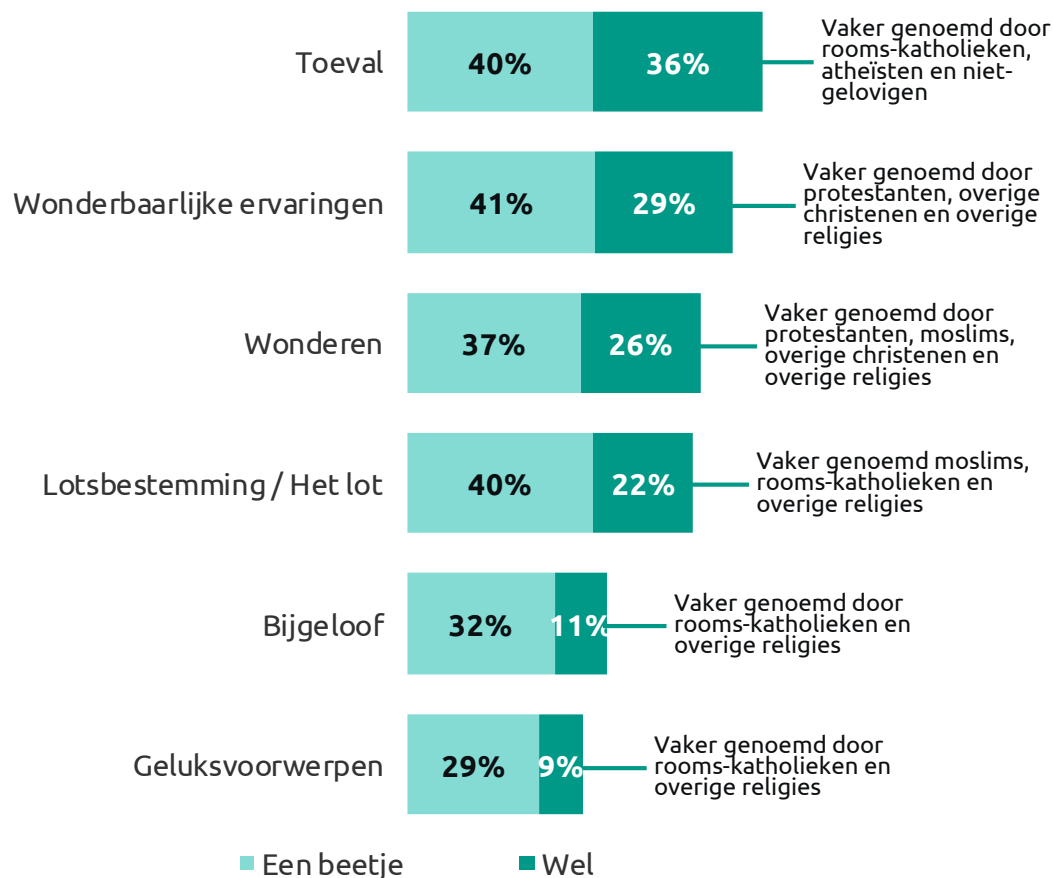
Uit de analyse blijkt dat het geloof in een wonder(baarlijke ervaring) het sterkst wordt beïnvloed door:

- **Religie:** Nederlanders die rooms-katholiek, protestants, overige christelijk of islamitisch zijn, hebben een veel grotere kans om in wonderen te geloven. De kans om in het bestaan van wonderen te geloven is in volgorde van meest naar minst: overige christenen, moslims, protestanten en rooms-katholieken.
- **Het meemaken of horen over een wonder:** het zelf meemaken van een wonder of hierover horen in een religieuze gemeenschap heeft de grootste invloed op het geloof in wonderen. Een verhaal van een wonder horen of iemand kennen die dit heeft meegemaakt, heeft hier enige invloed op.

Hoeveel Nederlanders geloven in andere onverklaarbare gebeurtenissen?

In hoeverre geloof je zelf in het bestaan van:
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

In totaal gelooft 63% van de Nederlanders een beetje tot helemaal in wonderen.

- Naast de 26% Nederlanders die helemaal in wonderen gelooft is er nog een groep van 37% Nederlanders die hier een beetje in gelooft.
 - 54% van de niet-gelovigen geloven een beetje tot helemaal in het bestaan van wonderen.
- 70% van de Nederlanders gelooft een beetje tot helemaal in wonderbaarlijke ervaringen (29% helemaal, 41% een beetje).
 - 62% van de niet-gelovigen geloven een beetje tot helemaal in het bestaan van wonderbaarlijke ervaringen
- Een meerderheid van de Nederlanders (76%) gelooft (een beetje) in het bestaan van toeval en 62% gelooft in het lot.
- Er zijn minder Nederlanders die (een beetje) geloven in het bestaan van bijgeloof (43%) of geluksvoorwerpen (38%).

Religie

- Een ruime meerderheid van de moslims (87%) gelooft in het bestaan van het lot. Onder rooms-katholieken is dit 72%, onder protestanten 63%, onder overige christenen 68% en onder de overige religies 80%.
- Niet religieuzen geloven minder vaak in het bestaan van wonderen, wonderbaarlijke ervaringen, bijgeloof en het lot.

Hoeveel Nederlanders geloven in andere onverklaarbare gebeurtenissen?

Ruim een derde van de Nederlanders (36%) gelooft in het bestaan van beschermengelen.

Daarnaast gelooft 28% dat alles in het leven is voorbestemd, een even grote groep gelooft in het bestaan van wonderbaarlijke genezingen.

Verschillen in religie zijn weergegeven op de volgende pagina.

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Vrouwen zijn het vaker (zeer) eens met de stellingen dan mannen, dit geldt niet voor de stelling over een ritueel voor een sportwedstrijd.
- **Opleidingsniveau.** Middelbaar opgeleiden noemen vaker dat het universum hen iets wil vertellen, hebben vaker het gevoel dat een overledene bij ze is, en geloven vaker dat een beschermengel mensen kan beschermen dan de andere opleidingsniveaus. Laagopgeleiden zijn het ook vaker eens (zeer) met deze laatste stelling en noemen daarnaast vaker dat alles in het leven is voorbestemd.
- **Kinderen.** Mensen met kinderen zijn het vaker (zeer) eens met de stellingen dan mensen zonder kinderen.
- **Beroepen.** Nederlanders die werkzaam zijn in één van de bijzondere beroepen zijn het vaker (zeer) eens met de stellingen dan mensen in een ander beroep.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in leeftijd.

In hoeverre ben je het eens met:
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Ik geloof dat een beschermengel mensen kan beschermen

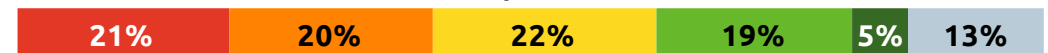
Alles wat gebeurt in mijn leven is voorbestemd

Ik geloof in wonderbaarlijke genezingen

Ik heb het idee dat het universum mij soms iets wil vertellen

Ik heb soms het gevoel dat een overledene bij me is

Voor een sportwedstrijd heb ik een ritueel dat mij of mijn club geluk brengt

Hoeveel Nederlanders geloven in andere onverklaarbare gebeurtenissen?

Overige christenen en moslims geloven het vaakst in beschermengelen en wonderbaarlijke genezingen.

Ook protestanten en rooms-katholieken geloven vaker dan overige gelovigen en niet-gelovigen dat een beschermengel mensen kan beschermen.

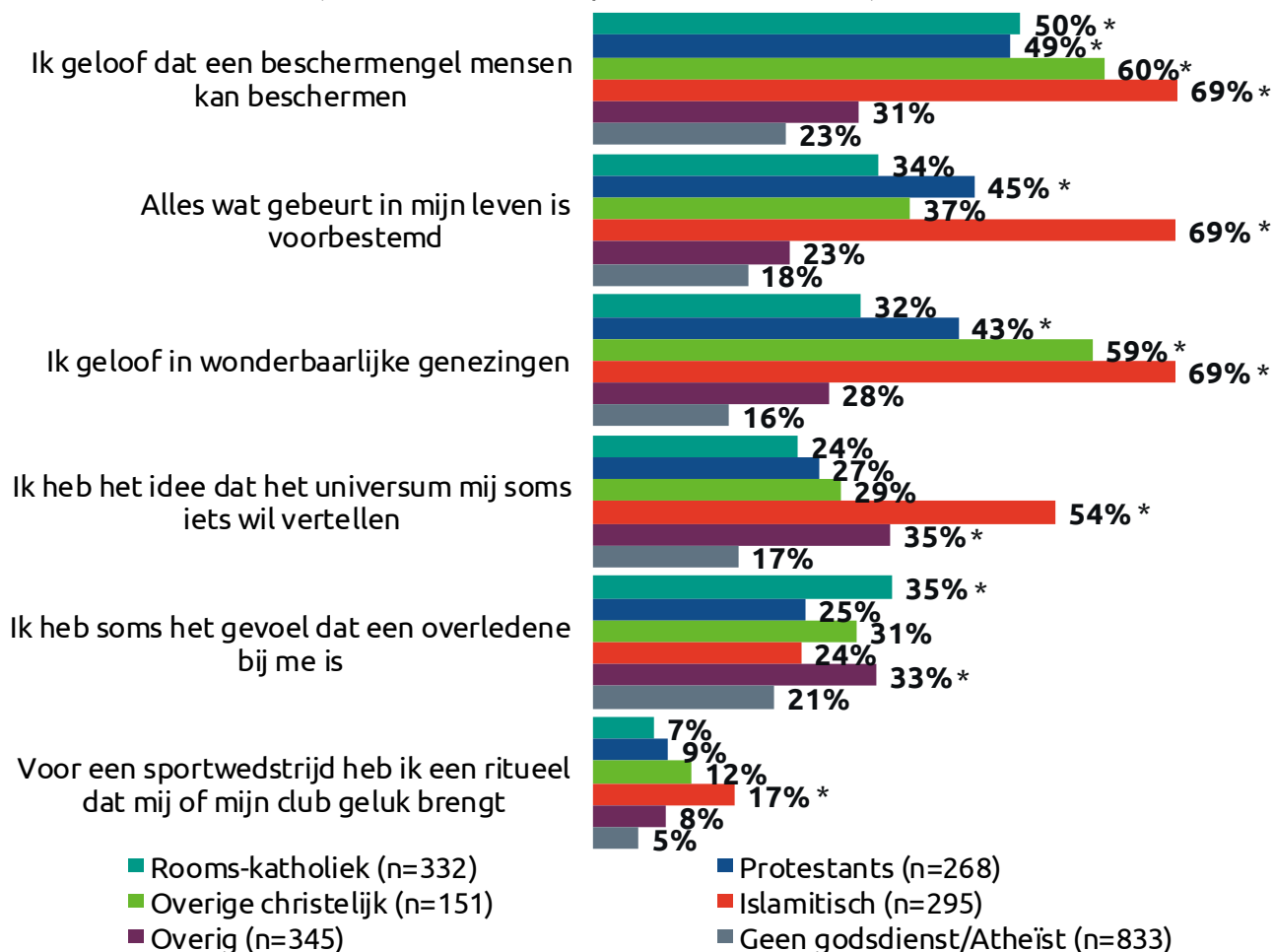
Moslims geloven sterk dat alles wat gebeurt in het leven is voorbestemd (69%). Ook noemt ruim de helft dat het universum ze iets wil vertellen (54%). Zij zijn het vaker eens met de stellingen dan de overige groepen.

Rooms-katholieken (35%) en overige gelovigen (33%) hebben vaker dan de andere groepen het gevoel dat een overledene bij ze is.

Moslims hebben vaker een ritueel voor een sportwedstrijd (17%) dan de andere groepen.

In hoeverre ben je het eens met: [% eens + zeer eens]

(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

* Significant hoger dan overige groepen

In wat voor wonder(baarlijke ervaring) gelooft men?

Eén op de tien Nederlanders die in wonderen gelooft, noemt als voorbeeld van een wonder waar zij in geloven de genezing van een ernstige ziekte (10%).

7% van de wonderen die men als voorbeeld noemt, zijn religieuze wonderen en 6% noemt een bijna-doodervaring. Ook bovennatuurlijke gebeurtenissen en voorspellende dromen of gedachten worden als voorbeeld genoemd.

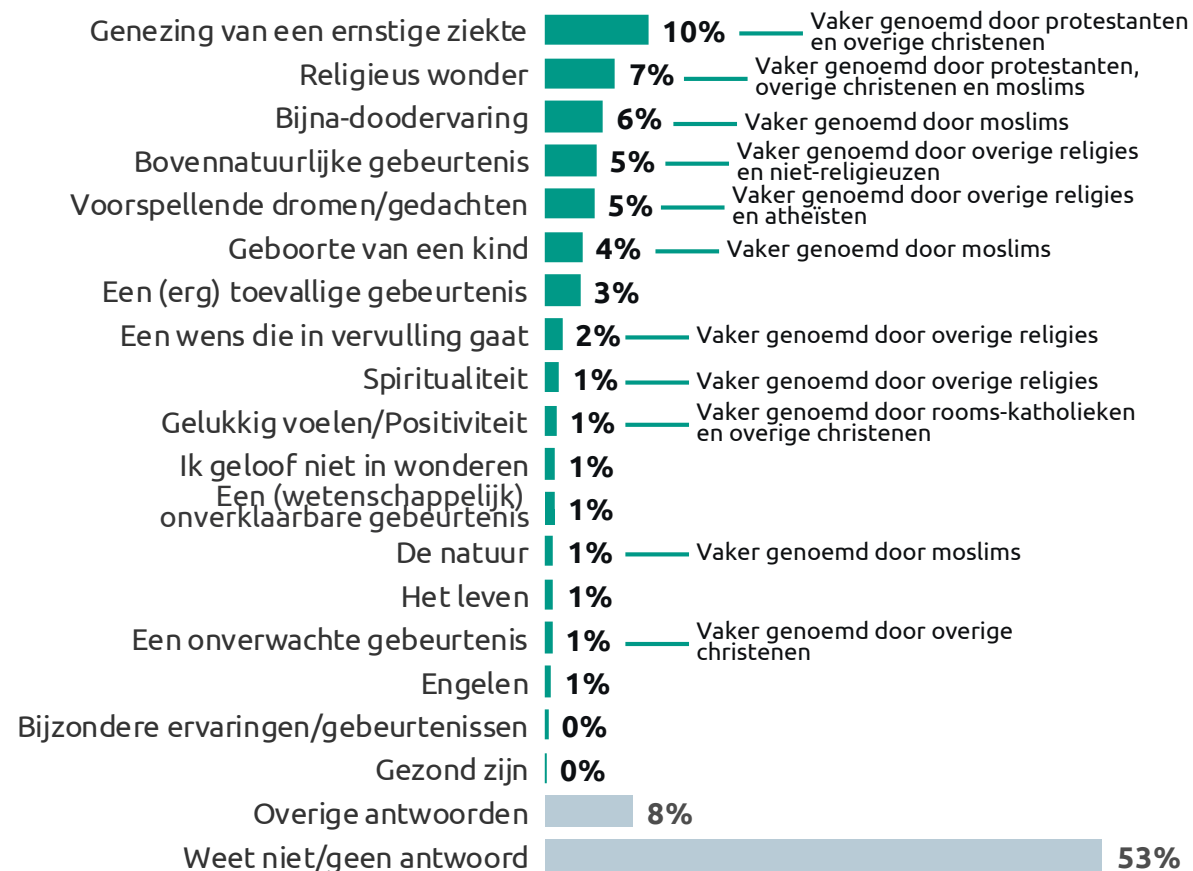
Religieuzen noemen meer (verschillende) wonderen en wonderbaarlijke ervaringen als voorbeelden dan niet-religieuzen. In de grafiek is weergegeven welke antwoorden zij vaker noemen.

Op de volgende pagina zijn enkele voorbeelden van de genoemde wonderen en wonderbaarlijke ervaringen getoond.

Man-vrouw verschillen

- 4% noemt de geboorte van een kind als voorbeeld van een wonder. Vrouwen (5%) noemen dit vaker dan mannen (2%).
- Vrouwen noemen bovennatuurlijke gebeurtenissen (7%) of bijna-doodervaringen ook vaker als voorbeeld van een wonder dan mannen (resp. 3% en 4%).

Kun je een voorbeeld geven van een wonder of wonderbaarlijke ervaring waar je in gelooft?
(Basis - Gelooft hier wel/een beetje in, n=1.505)

In wat voor wonder(baarlijke ervaring) gelooft men?

Op deze pagina zijn enkele quotes weergegeven van de vijf meest genoemde wonderen en wonderbaarlijke ervaringen waar men in gelooft. Deze dienen ter illustratie. Een overzicht met alle open antwoorden zijn als separaat bestand opgeleverd bij de rapportage.

Religieus wonder (7%):

"Onze oudste zoon was heel moeilijk in zijn tienertijd, mijn man was op zee. Ik was enigszins in paniek en bad tot God, Hij gaf mij als antwoord: laat het maar los, ik ga met hem verder en dat heeft Hij gedaan.. onze zoon is nu een geweldige kerel die voor de klas staat en ook in de kerk leiding geeft."

"Een aardbeving in Indonesië had bijna het hele dorp van mijn grootouders verwoest. Het enige wat er nog heel was, was een moskee."

"Mijn man had een geest in zich en op wondere wijze is hij weggejaagd door te reciteren."

"Allah heeft het leven vlekkeloos geschapen."

Genezing van ernstige ziekte (10%):

"Mensen die genezen waar de arts ook versteld van staat."

"Een goede kennis van mij zat jarenlang in een scootmobiel en kon bijna niet lopen en opeens zag ik die persoon fietsen en lopen zonder gebruik te maken van een scootmobiel."

"Iemand die ik ken had een tumor in zijn hoofd en kreeg nog een paar weken te leven! Op wonderbaarlijke wijze is de tumor toch kleiner geworden en is het inmiddels al weer bijna 3 jaar verder!"

"Mijn ouders zijn beiden erg ziek geweest en er weer bovenop gekomen. Dat is voor mij een wonder."

Bovennatuurlijke gebeurtenis (5%):

"Na het overlijden van mijn schoonvader kwam er telkens 1 meeuw opdagen. Eerst op de begraafplaats bij de begrafenis. Hij cirkelde boven het graf. Daarna kwam er telkens een meeuw bij ons zitten, alsof pa toch een kijkje komt nemen."

"Ik heb mijn grootvader nooit gekend, hij is voor mijn geboorte al overleden, maar ik heb hem in de vroege ochtend 'gezien'. Hij waarschuwde om niet met de brommer naar het werk te gaan i.v.m. gladheid. Ik heb het toch gedaan en kreeg een ongeluk."

"Ooit met anderen een UFO gezien in de jaren '70."

Bijna-doodervaring (6%):

"Een bijna-doodervaring van iemand die na een zware hersenbloeding op een briefje schrijft: ik ben teruggehaald."

"Mijn Rottweiler die mijn leven redde door de kots waarin ik dreigde te stikken weg te likken, mij aan mijn arm in een goede positie te leggen en de telefoon pakte."

"Artilleriegranaat die op 1 meter afstand van iemand neerkwam en niet explodeerde."

"Iemand die ternauwernood aan een catastrofe ontsnapt, terwijl die eigenlijk onvermijdelijk was."

Voorspellende dromen/gedachten (5%):

"Ik voelde aan, dat het niet goed met mijn moeder ging, terwijl we 200 km bij elkaar vandaan waren. Het bleek dat ze in het ziekenhuis was opgenomen met een medicijnenvergiftiging, dat hoorde ik pas de volgende dag."

"Ik heb heel lang geleden een uittredende droom gehad. Ik zag een ongeluk en diezelfde dag kreeg ik zelf een ongeluk."

"Een droom hebben over een bepaald huis waar ik nog nooit geweest was. De volgende dag kregen we een telefoontje dat we in aanmerking kwamen voor een nieuwbouw eengezinswoning. We zijn die dag het van de buitenkant gaan bekijken en het was precies dat huis."

Welke betekenis heeft een wonder(baarlijke ervaring)?

Wonderen hebben voor 39% van de Nederlanders, of zij geloven in het bestaan van wonderen of niet, een belangrijke betekenis.

Mensen die in wonderen geloven, noemen vaker dat een wonder een belangrijke betekenis heeft (81%) dan mensen die niet of een beetje in wonderen geloven (24%).

Ook mensen die zelf een wonder hebben meegemaakt (68%) hechten meer belang aan wonderen dan mensen die dit niet hebben meegemaakt (43%).

Voor een kwart van de Nederlanders heeft een wonder een religieuze betekenis. Hierin zijn er geen verschillen tussen mensen die zelf een wonder hebben meegemaakt (29%) en mensen die geen wonder hebben meegemaakt (28%).

Mensen die in wonderen geloven, geven vaker aan dat een wonder een religieuze betekenis heeft (46%) dan mensen die niet in wonderen geloven (18%).

In hoeverre ben je het eens met: (Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Ik geloof dat wonderen een belangrijke betekenis hebben

Vaker genoemd door overige christenen (69%), moslims (69%) en protestanten (58%)

Wonderen hebben een religieuze betekenis

Vaker genoemd door moslims (72%), overige christenen (61%) en protestanten (43%)

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Vrouwen geven vaker dan mannen aan dat wonderen een belangrijke betekenis hebben.
- **Leeftijd.** Jongeren (16 t/m 24 jaar oud) geven vaker aan dat wonderen een belangrijke of religieuze betekenis hebben dan mensen ouder dan hen.
- **Kinderen.** Mensen met kinderen geven vaker aan dat wonderen een belangrijke of religieuze betekenis hebben dan mensen zonder kinderen.
- **Beroepen.** Nederlanders die werkzaam zijn in een van de bijzondere beroepen zijn het vaker eens met de stellingen dan mensen in een ander beroep.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in opleidingsniveau.

Resultaten

Het meemaken van een wonder(baarlijke ervaring)

Wie heeft er zelf een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt?

Heb je zelf of ken je iemand die weleens een wonder of wonderbaarlijke ervaring heeft meegemaakt?

(Basis - Gelooft wel/een beetje in een wonder(baarlijke ervaring), n=1.505)

Ik heb zelf weleens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt **29%** — Vaker genoemd door overige christenen en overige religies

Ik heb weleens een verhaal gehoord van iemand die een wonder(baarlijke ervaring) heeft meegemaakt **30%**

Iemand die ik (goed) ken heeft weleens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt **22%**

Ik heb in mijn religieuze gemeenschap gehoord over een wonder(baarlijke ervaring) **10%**

Ik heb in mijn social medianetwerken gehoord over een wonder(baarlijke ervaring) **7%**

Nee **34%**

29% van de Nederlanders die (een beetje) in het bestaan van wonderen of wonderbaarlijke ervaringen gelooft, heeft dit zelf weleens meegemaakt.

Omgerekend hebben 22% van alle Nederlanders daarmee weleens een wonder meegemaakt. Dit komt neer op circa 3,1 miljoen Nederlanders tussen de 16 en 90 jaar oud.

Overige christenen (niet rooms-katholiek of protestants) en overige religieuzen hebben vaker dan gemiddeld zelf een wonder meegemaakt.

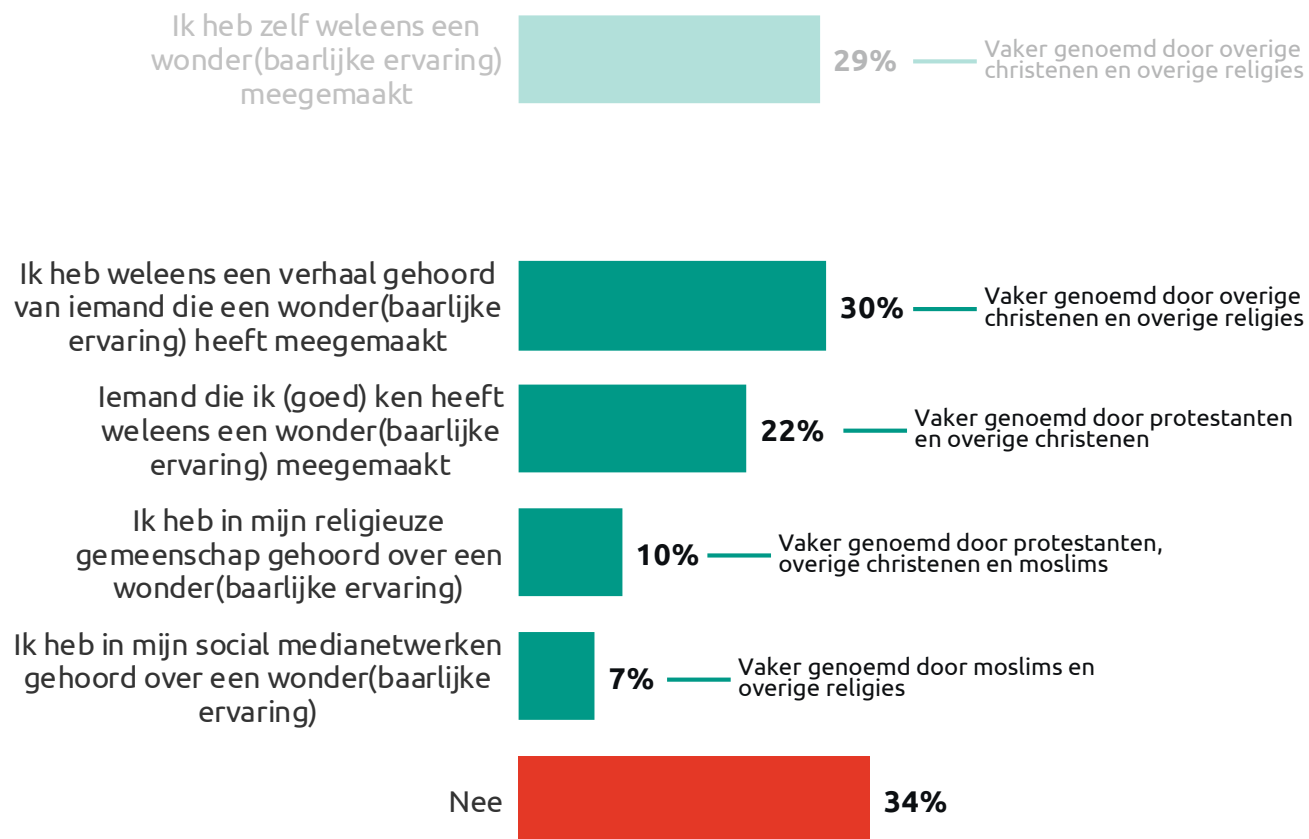
Overige verschillen:

- **Geslacht.** Mannen hebben even vaak een wonder meegemaakt als vrouwen.
- **Leeftijd.** Nederlanders t/m 34 jaar oud hebben minder vaak een wonder meegemaakt dan oudere Nederlanders.
- **Kinderen.** Mensen met kinderen hebben vaker een wonder meegemaakt dan mensen zonder kinderen.
- **Beroepen.** Het lijkt erop dat mensen die werkzaam zijn in de zorg of geestelijk/religieus leider zijn, vaker een wonder hebben meegemaakt. Vanwege het beperkte aantal mensen in deze beroepen kunnen we dit echter niet met zekerheid zeggen.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in opleidingsniveau.

Wie heeft er weleens over een wonder(baarlijke ervaring) gehoord?

Heb je zelf of ken je iemand die weleens een wonder of wonderbaarlijke ervaring heeft meegemaakt?

(Basis - Gelooft wel/een beetje in een wonder(baarlijke ervaring), n=1.505)

Drie op de tien heeft weleens een verhaal gehoord van iemand die een wonder heeft meegemaakt.

Daarnaast kent 22% van de Nederlanders die (een beetje) in het bestaan van wonderen of wonderbaarlijke ervaringen gelooft, iemand die een wonder(baarlijke ervaring) heeft meegemaakt.

Een kleiner aandeel heeft over een wonder(baarlijke ervaring) gehoord in de religieuze gemeenschap (10%) of via sociale medianetwerken (7%).

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Vrouwen hebben vaker dan mannen een verhaal gehoord of gelezen (op sociale media) van iemand die een wonder heeft meegemaakt. Mannen hebben hier vaker dan vrouwen over gehoord in een religieuze gemeenschap.
- **Leeftijd.** Jongeren (16 t/m 24 jaar oud) hebben vaker dan gemiddeld een verhaal gehoord (op sociale media) van iemand die een wonder heeft meegemaakt of kennen vaker iemand die een wonder is overkomen.
- **Kinderen.** Mensen met kinderen kennen vaker iemand (goed) die een wonder(baarlijke ervaring) heeft meegemaakt dan mensen zonder kinderen.
- **Beroepen.** Nederlanders die werkzaam zijn in een van de bijzondere beroepen hebben vaker over een wonder gehoord dan mensen in een ander beroep.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in opleidingsniveau.

Wie heeft er weleens over een wonder(baarlijke ervaring) gehoord?

Heb je zelf of ken je iemand die weleens een wonder of wonderbaarlijke ervaring heeft meegemaakt?

(Basis - Gelooft wel/een beetje in een wonder(baarlijke ervaring), n=1.505)

In onderstaande tabel zijn de percentages omgerekend naar absolute aantallen. De percentages en aantallen gaan over Nederlanders tussen de 16 en 90 jaar oud.

	Absolute aantallen
Ik heb zelf weleens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt	Circa 3,1 miljoen
Ik heb weleens een verhaal gehoord van iemand die een wonder(baarlijke ervaring) heeft meegemaakt	Circa 3,2 miljoen
Iemand die ik (goed) ken heeft weleens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt	Circa 2,4 miljoen
Ik heb in mijn religieuze gemeenschap gehoord over een wonder(baarlijke ervaring)	Circa 1,1 miljoen
Ik heb in mijn social medianetwerken gehoord over een wonder(baarlijke ervaring)	Circa 780.000

Wat voor een wonder(baarlijke ervaring) heeft men meegemaakt?

Op deze en de volgende pagina is een bloemlezing gegeven van de meest voorkomende wonderen en wonderbaarlijke ervaringen die men heeft meegemaakt. Bij elk thema wordt minimaal één voorbeeld gegeven. Een overzicht met alle open antwoorden worden als separaat bestand opgeleverd bij de rapportage.

Genezing van een ernstige ziekte

Veel mensen noemen dat zij zelf of iemand die zij goed kennen, zijn genezen van een ernstige ziekte. Zij hebben dit als een wonder ervaren. Veel genoemd is het overleven van kanker of een andere ernstige ziekte, of het overleven of ongedeerd zijn na een ernstig ongeluk. Een enkeling noemt een onverklaarbare genezing. Zo kon een neef van iemand die blind is geraakt bij een ongeluk na een aantal maanden ineens weer zien.

“Mijn neef had een ongeluk en kon niet zien. Hij werd na een paar maanden toch genezen.”

“Mijn vader is genezen van kanker.”

Communiceren met overledenen

Mensen beschrijven dat ze overledenen zien, horen of dat overledenen voorkomen in dromen. Vaak geeft de overledene een advies of waarschuwing. Dit advies of deze waarschuwing blijkt later heel relevant te zijn. Zo omschrijft een vrouw dat zij haar huis aan het inrichten was en de juiste kleur verf heeft gekozen door het horen van een stem van een overleden dierbare. Iemand heeft ervaren dat een overleden vriendin haar steun bood op het moment dat een andere vriend van haar stervende was.

“Mijn vader en moeder hebben contact gezocht nadat ze overleden zijn.”

Op het nippertje ontsnappen aan de dood

Mensen beschrijven gebeurtenissen waar ze op het nippertje ontsnappen aan de dood. Dit kan het overleven zijn van wat normaliter dodelijk zou kunnen zijn, zoals een auto ongeluk dat (bijna) gebeurt. Ook noemen mensen situaties waarbij mensen ternauwernood ontsnappen aan de dood door een andere gebeurtenis. Een voorbeeld is dat iemand afgeleid is, daardoor vergeet over te steken, waarmee een ongeluk wordt voorkomen.

“Mijn vader is met zijn auto 4 keer op de kop gegaan. Hij kwam echter ongedeerd uit de auto.”

“Heb in Israël een bus gemist, doordat ik me had verslapen. De gemiste bus is opgeblazen.”

Wat voor een wonder(baarlijke ervaring) heeft men meegemaakt?

Vervolg.

Onverklaarbare samenkomst van gebeurtenissen

Veel van de wonderen die genoemd worden, zijn gebeurtenissen die onverwachts samenvallen. Het gaat hierbij om gebeurtenissen die los van elkaar geen betekenis hebben, maar door de samenkomst ervan als waardevol worden ervaren. Dit kunnen kleine of grote gebeurtenissen zijn en de gebeurtenissen kunnen binnen een kort of lang tijdsbestek plaatsvinden. Een aantal voorbeeld die worden genoemd zijn:

- Een lied dat op een begrafenis wordt gedraaid en maanden later opeens weer onverwachts opduikt door een onbekende cd te kopen.
- Iemand vindt op zolder een jaren oude doos met babyspullen en wast deze. Een week later hoort hij dat zijn dochter zwanger is.
- Iemand moet plotseling denken aan een goede vriend die hij/zij al lang niet heeft gesproken. Hij/zij wil diegene opbellen, en juist op dat moment belt de vriend zelf.

“Iemand waar ik bevriend mee ben heeft als profielfoto op sociale media een roodborstje. Deze persoon is overleden. Op het moment dat ik het moeilijk had, landt er een roodborstje op mijn schutting. Ik heb een kat dus normaal wagen de vogels zich niet in mijn tuin.”

Religieuze wonderen

Er worden diverse religieuze wonderen genoemd. Zo leert de Koran dat alles wat Allah heeft geschapen een wonder is. Ook het contact met God of Jezus wordt als een wonder ervaren. Een deel heeft een wonder ervaren nadat ze tot God hadden gebeden.

“Ik was vroeger op het verkeerde pad. Ik had mij op een gegeven moment tot Allah gericht om dit te veranderen. Wonder boven wonder heeft Allah mij op het juiste pad gezet.”

Zwanger worden of de geboorte van een kind

Een deel van de mensen noemt een zwangerschap of het krijgen van kinderen een wonder. Een zwangerschap is voor hen niet iets vanzelfsprekends. Een deel van de vrouwen heeft te horen gekregen geen kinderen te kunnen krijgen, maar dat is toch gelukt. Ook de geboorte zelf wordt als een wonder gezien, zowel een geboorte zonder complicaties als een geboorte met complicaties.

“De geboorte is een wonder van de natuur.”

Hoe heeft men dit/deze wonder(baarlijke ervaring) ervaren?

De meeste wonderen worden gevoeld (56%) of gezien (53%).

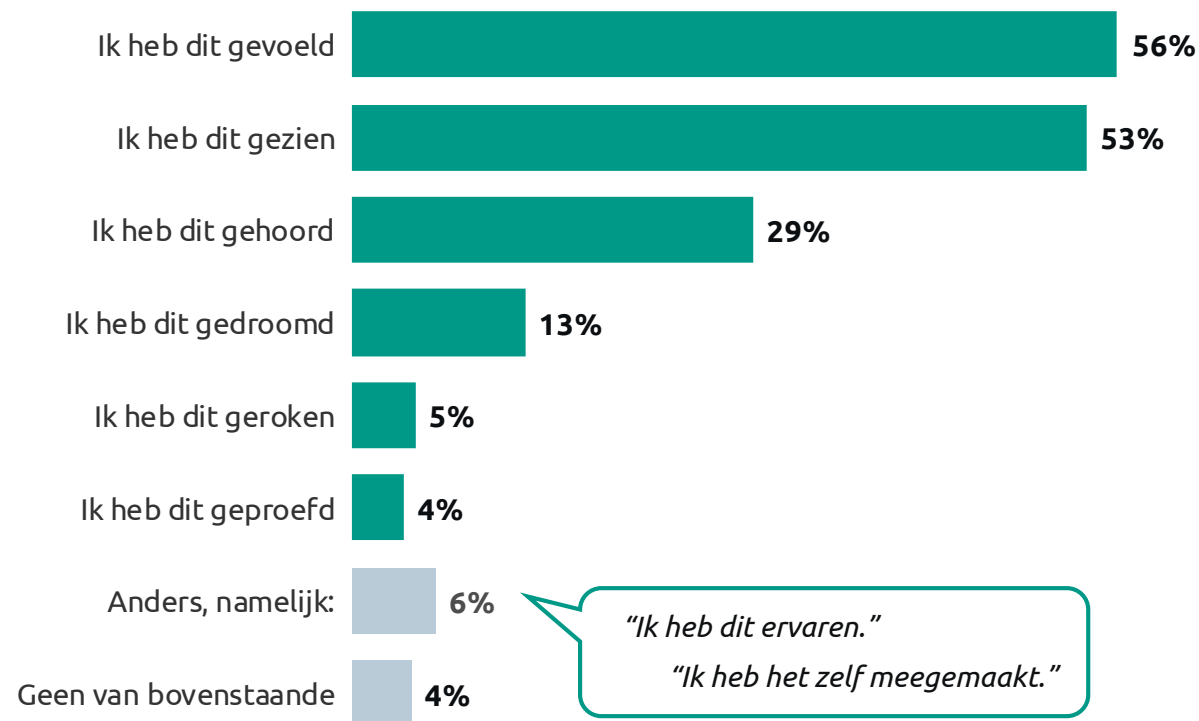
Bijna drie op de tien (29%) heeft het wonder gehoord.

Het komt minder vaak voor dat het wonder voorkwam in de dromen (13%) of dat het wonder is geroken (5%) of geproefd (4%).

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Mannen hebben vaker het wonder gezien dan vrouwen; vrouwen hebben vaker een wonder gevoeld dan mannen.
- **Beroepen.** Nederlanders die werkzaam zijn in een van de bijzondere beroepen hebben vaker een wonder gehoord of geproefd dan mensen in een ander beroep.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in religie, leeftijd, opleidingsniveau of het hebben van kinderen.

Wat heb je ervaren toen je het wonder meemaakte?
(Basis - Heeft wel eens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt, n=443)

Heeft dit/deze wonder(baarlijke ervaring) invloed gehad op je leven?

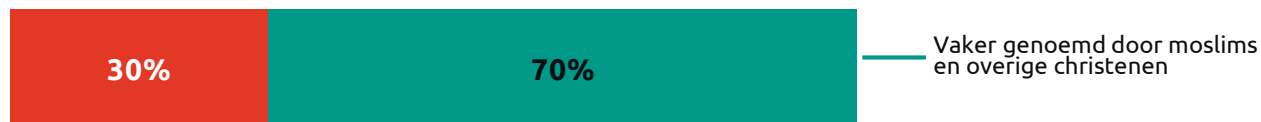
Voor een meerderheid van de Nederlanders (70%) die een wonder(baarlijke ervaring) heeft meegemaakt, heeft dit invloed gehad op zijn/haar leven.

Op moslims en christenen heeft het meemaken van een wonder nog vaker invloed gehad op het leven. Dit geldt eveneens voor mensen met kinderen. Er zijn geen (noemenswaardige) verschillen in geslacht, leeftijd, opleidingsniveau of beroepen.

Uit de toelichting op deze vraag blijkt dat dit vrijwel altijd een positieve invloed had op het leven. Deze mensen maken nu betere keuzes, zijn zelfverzekerder, gelukkiger of zijn geloviger geworden. Degenen bij wie het wonder geen invloed heeft gehad op het leven, geven hier verschillende toelichtingen op.

Heeft dit wonder invloed gehad op je leven? Zou je dit kunnen toelichten?

(Basis - Heeft weleens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt, n=443)

■ Nee, toelichting:

■ Ja, toelichting:

"Nee ik dacht gewoon dat het mijn vader was die graag plaagde."

"Ik maak wel vaker aparte dingen mee, dit is nog niets."

"Niet echt, alleen het besef dat niet alles verklaarbaar is."

"Het sterkte mij wel in de overtuiging dat er meer is tussen hemel en aarde, maar in mijn dagelijkse leven heeft dit geen invloed gehad."

"Ik heb toen enorm geluk gehad, maar ik ga er niet vanuit dat het de volgende keer weer gebeurt."

"Ik leef nu op het juiste pad."

"Je ervaart dat er een God is die voor je zorgt."

"Ik geloof dat doodgaan niet het eind van het leven is. Dat er meer is na de dood."

"Ik volg meer mijn gevoel."

"De nieuwe baan paste geheel bij mijn ambitie en heb daar tot mijn pensioen met plezier gewerkt."

"Het versterkt je geloofsleven."

Heeft dit/deze wonder(baarlijke ervaring) invloed gehad op je leven?

Mensen die een wonder(baarlijke ervaring) hebben meegemaakt zijn positiever in het leven gaan staan (39%) en zijn minder bang (36%).

28% geeft aan dat het meemaken van een wonder de kijk op het leven cruciaal heeft veranderd. Voor een derde (33%) is dit niet het geval. Ruim een kwart (28%) geeft aan dat het geloof zich heeft verdiept en 25% is religieus geworden na het meemaken van het wonder.

Verschillen in religie zijn weergegeven op de volgende pagina.

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Mannen zijn vaker dan vrouwen religieus geworden na het meemaken van een wonder of het geloof heeft zich na het meemaken verdiept.
- **Beroepen.** Nederlanders die werkzaam zijn in één van de bijzondere beroepen zijn het vaker eens met de stellingen dan mensen in een ander beroep. Dit geldt niet voor de stelling 'Na mijn wonder ben ik positiever in het leven gaan staan'.
- **Kinderen.** Mensen met kinderen geven vaker dan mensen zonder kinderen aan dat het meemaken van een wonder hun blik op het leven cruciaal heeft veranderd.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in leeftijd of opleidingsniveau.

In hoeverre ben je het eens met:

(Basis - Heeft wel eens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt, n=443)

Na mijn wonder ben ik positiever in het leven gaan staan

Ik ben minder bang na het meemaken van mijn wonder

Na het meemaken van mijn wonder is mijn kijk op het leven cruciaal veranderd

Na mijn wonderbaarlijke ervaring heeft mijn geloof zich verdiept

Na mijn wonder ben ik anderen meer gaan liefhebben

Ik ben sinds mijn wonder religieus geworden

Mijn wonder heeft mijn leven gered

Heeft dit/deze wonder(baarlijke ervaring) invloed gehad op je leven?

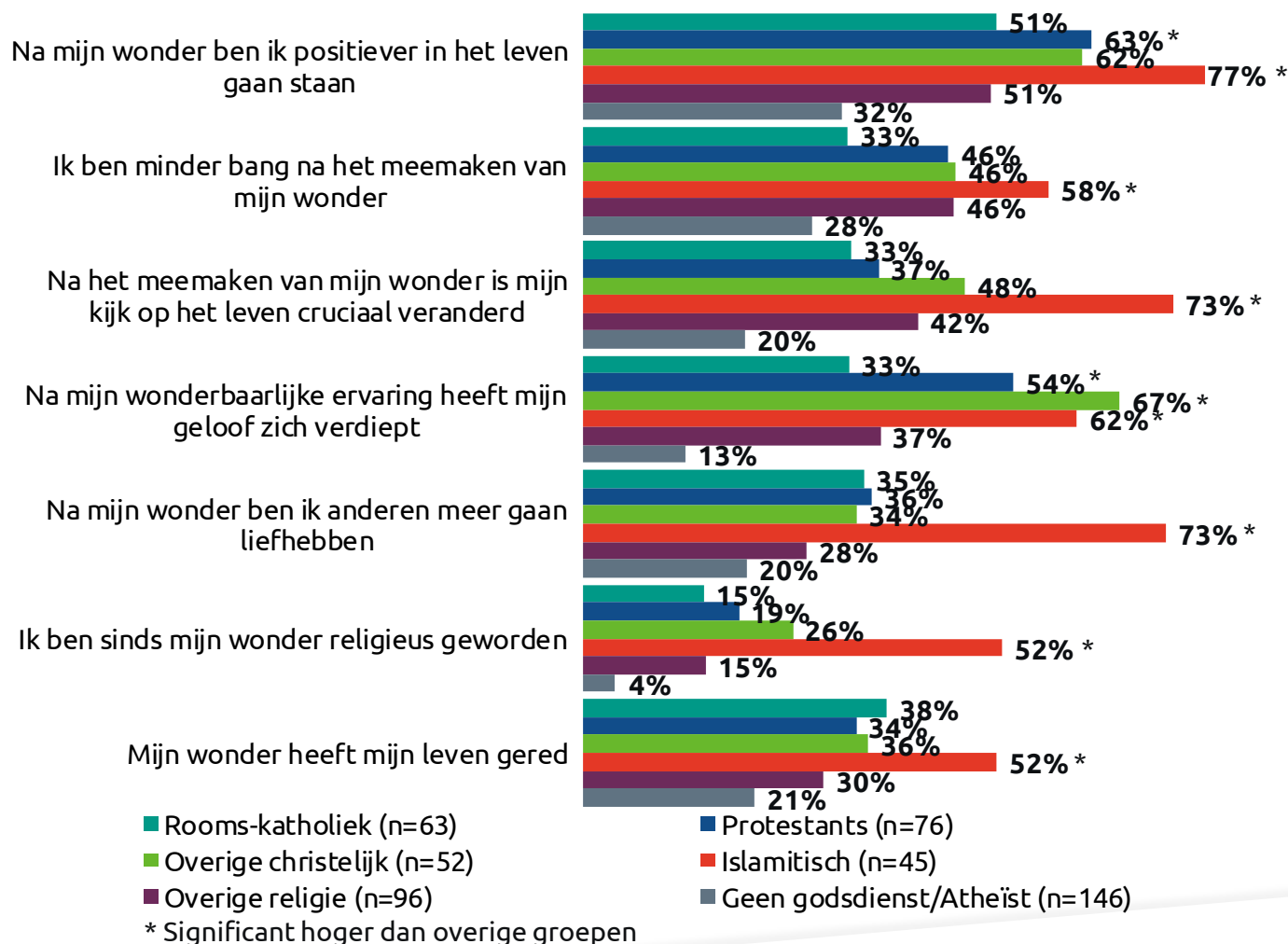
Moslams zijn het vaker eens met de stellingen dan de andere groepen.

Moslams geven vaker dan gemiddeld aan dat een wonder hun leven heeft gered, dat ze sinds hun wonder religieus zijn geworden, dat zij na hun wonder andere meer zijn gaan liefhebben, dat het meemaken van het wonder hun kijk op het leven cruciaal heeft veranderd en dat zij minder bang zijn geworden na het meemaken van het wonder.

Naast moslams geven ook protestanten vaker dan de andere groepen aan dat zij positiever in het leven zijn gaan staan na het meemaken van een wonder.

Moslams, overige christenen en protestanten geven vaker dan de andere groepen aan dat het meemaken van een wonderbaarlijke ervaring het geloof heeft verdiept.

In hoeverre ben je het eens met: [% eens + zeer eens]
(Basis - Heeft wel eens een wonder(baarlijke ervaring) meegemaakt, n=443)

Resultaten

De hoop op een wonder(baarlijke ervaring)

De hoop dat een wonder(baarlijke ervaring) jou overkomt

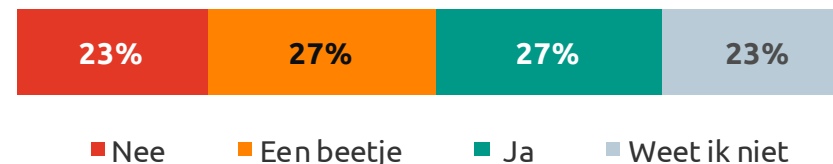
Ruim de helft van de Nederlanders (54%) hoopt een beetje tot helemaal dat een wonder hen overkomt.

27% hoopt dit helemaal, een even grote groep hoopt dit een beetje.

Overige christenen en moslims hopen vaker dan gemiddeld dat een wonder hen overkomt. Atheïsten en niet-gelovigen hopen dit juist minder vaak.

Mensen die in het bestaan van wonderen geloven, hopen vaker dat een wonder hen overkomt dan mensen die hier niet in geloven.

Hoop je dat een wonder jou overkomt?
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Vrouwen hopen vaker dat een wonder hen overkomt dan mannen.
- **Leeftijd.** Jongeren (16 t/m 24 jaar oud) hopen vaker dat een wonder hen overkomt dan Nederlanders die ouder zijn.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in opleidingsniveau, bijzondere beroepen of het hebben van kinderen.

De kans op een wonder(baarlijke ervaring) vergroten?

Circa twee op de vijf Nederlanders (41%) heeft weleens iets gedaan om de kans op een wonder te vergroten.

De meesten daarvan hebben gebeden (20%) en/of een schietgebedje voor een bepaalde situatie gedaan (17%).

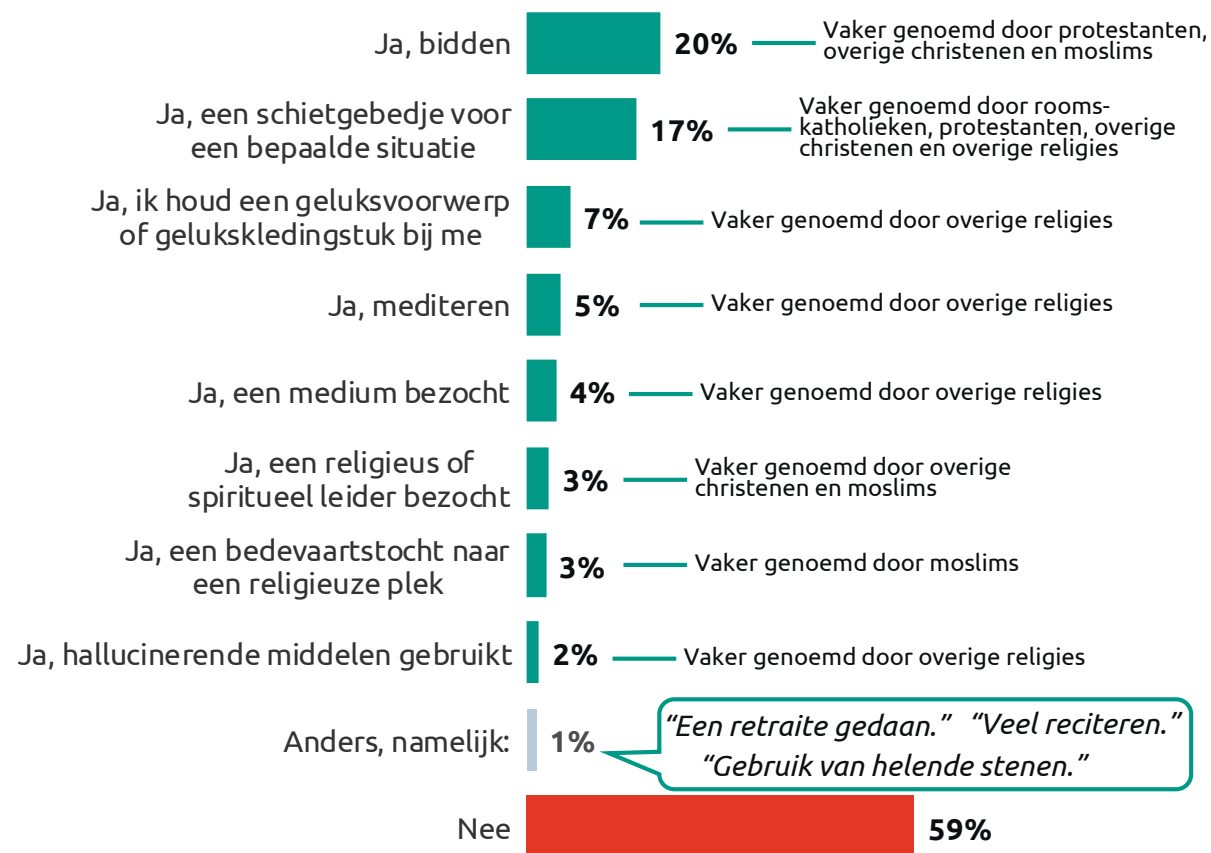
Mensen die in wonderen geloven hebben alle mogelijke manieren om de kans op een wonder te vergroten vaker toegepast dan mensen die niet of een beetje in wonderen geloven.

Overige verschillen:

- **Geslacht.** Vrouwen doen vaker dan mannen een schietgebedje, bidden vaker, hebben vaker een medium bezocht of houden vaker een geluksvoorwerp bij zich.
- **Kinderen.** Mensen met kinderen passen de meeste mogelijkheden om de kans op een wonder te vergroten vaker toe dan mensen zonder kinderen.
- **Beroepen.** Nederlanders die werkzaam zijn in een van de bijzondere beroepen passen de meeste mogelijkheden om de kans op een wonder te vergroten vaker toe dan mensen in andere beroepen.
- **Overig.** Er zijn geen noemenswaardige verschillen in leeftijd of opleidingsniveau.

Heb je weleens iets gedaan om de kans op een wonder te vergroten?

(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Resultaten

Redenen om niet in een wonder(baarlijke ervaring) te geloven

Waarom geloof je niet in een wonder(baarlijke ervaring)?

Circa één op de vijf Nederlanders gelooft helemaal niet in het bestaan van wonderen of wonderbaarlijke ervaringen (niet weergegeven op deze pagina).

Als belangrijkste reden hiervoor noemen zij dat ze hier te nuchter voor zijn. Bijna drie op de tien (29%) noemt dat zij zelf nog nooit een wonder(baarlijke ervaring) hebben meegemaakt en er daarom niet in geloven. Een derde (34%) noemt dat de wetenschappelijke onderbouwing ontbreekt, atheïsten noemen dit vaker dan de overige groepen. Ook noemen zij vaker dat het geloven in wonderen enkel iets voor gelovigen is.

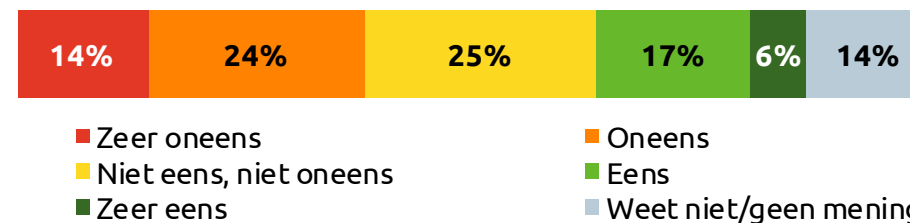
Bijna een kwart (23%) van de Nederlanders geeft bij de stelling aan dat alle wonderen uiteindelijk wetenschappelijk verklaarbaar zijn. Atheïsten (34%) en niet-gelovigen (29%) noemen vaker dan de overige groepen dat alle wonderen uiteindelijk wetenschappelijk verklaarbaar zijn.

Kun je aangeven waarom je niet in wonderen of wonderbaarlijke ervaringen gelooft? (Basis - Geloof hier niet in, n=417)

In hoeverre ben je het eens met: (Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Alle wonderen zijn uiteindelijk wetenschappelijk verklaarbaar

Resultaten

Achtergrondkenmerken

Achtergrondkenmerken

Hoe ben je bezig met je geloof?

(Basis - Is religieus, n=865)

Hoe ben je bezig met je geloof? Basis – is religieus	Rooms-katholiek	Protestants	Overig christelijk	Islamitisch	Overige religies
Ik ga vaak naar een geloofsgemeenschap	4%	42%	31%	28%	7%
Ik ga af en toe naar een geloofsgemeenschap	9%	13%	19%	28%	14%
Ik ga alleen tijdens feestdagen naar een geloofsgemeenschap	11%	5%	13%	15%	9%
Ik ben alleen in persoonlijke kring bezig met mijn geloof	13%	11%	19%	14%	30%
Ik doe er niet zo veel mee	58%	23%	13%	15%	14%
Geen van bovenstaande	5%	6%	4%	0%	25%

GROEN = significante oververtegenwoordiging
ORANJE = significante ondervertegenwoordiging

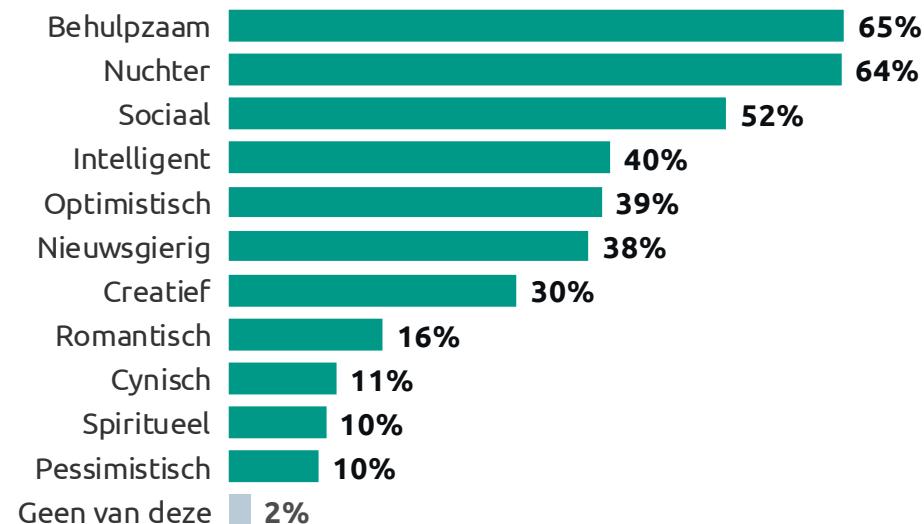
Achtergrondkenmerken

Bij het bespreken van de vragenlijst kwam de vraag op of het geloof in wonderen ook voorkomt bij mensen die nuchter of cynisch zijn. Daarom zijn deze - en enkele andere - persoonskenmerken uitgevraagd.

Hieronder is weergegeven hoe vaak mensen met een bepaald persoonskenmerk in wonderen en wonderbaarlijke ervaringen geloven. De persoonskenmerken zijn niet uitsluitend: meerdere kenmerken kunnen op dezelfde persoon van toepassing zijn.

Mensen die nuchter of cynisch zijn, geloven ook dat wonderen bestaan, al is dit wel minder vaak dan gemiddeld. Mensen die zichzelf als spiritueel of romantisch omschrijven geloven juist vaker in wonderen.

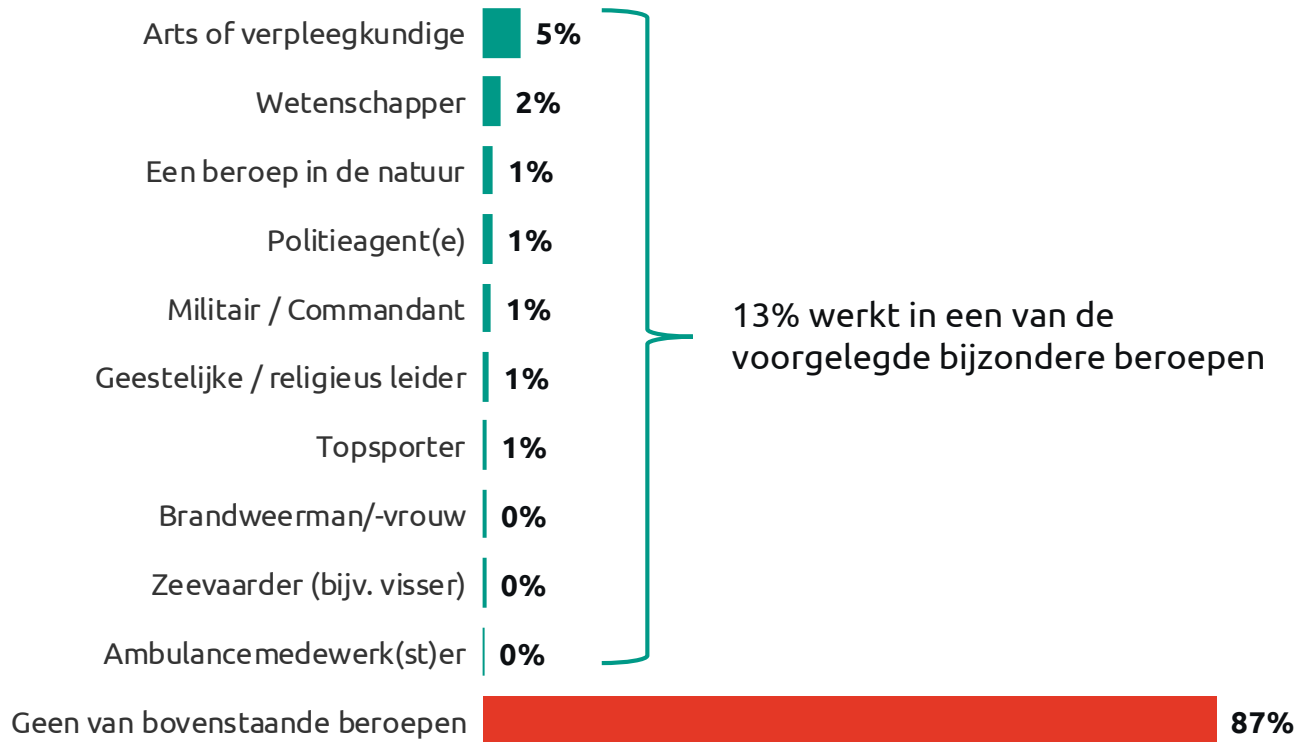
Kun je aangeven of anderen jou zouden omschrijven als:
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Persoonskenmerken	Geloof in wonderen	Geloof in wonderbaarlijke ervaringen
Behulpzaam	28%	32%
Nuchter	22%	25%
Sociaal	29%	34%
Intelligent	29%	33%
Optimistisch	30%	35%
Nieuwsgierig	28%	33%
Creatief	34%	37%
Romantisch	38%	42%
Cynisch	18%	21%
Spiritueel	63%	66%
Pessimistisch	28%	29%
Gemiddeld	26%	29%

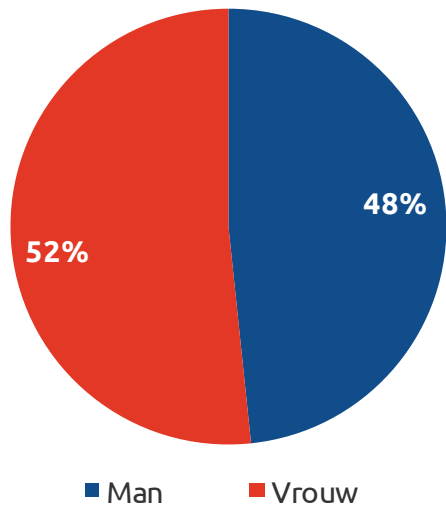
Achtergrondkenmerken

Ben je werkzaam als?
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

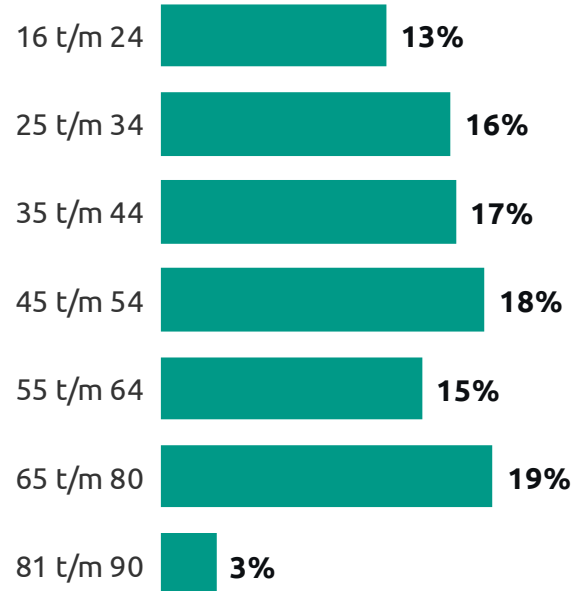

Achtergrondkenmerken

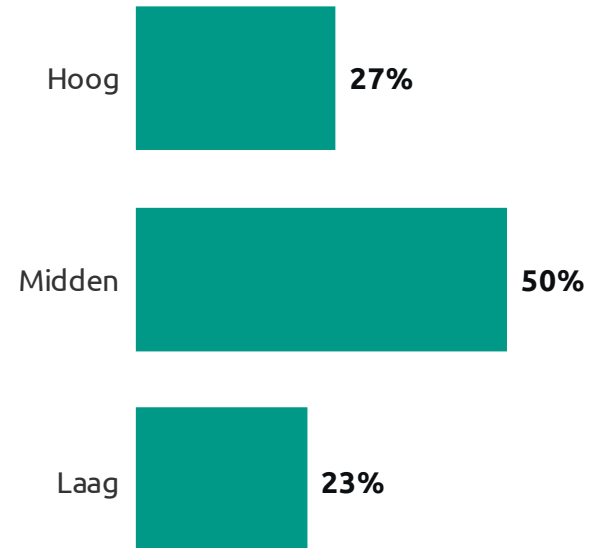
Geslacht
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

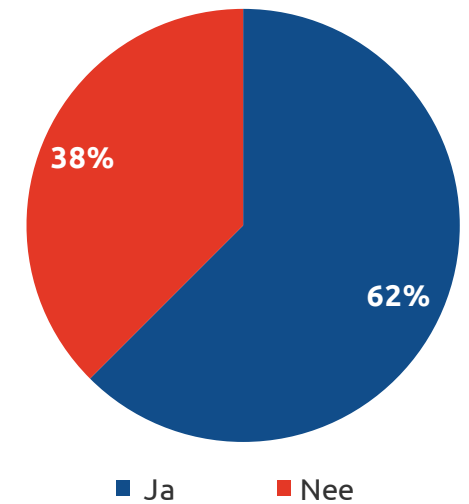
Leeftijd in categorieën
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

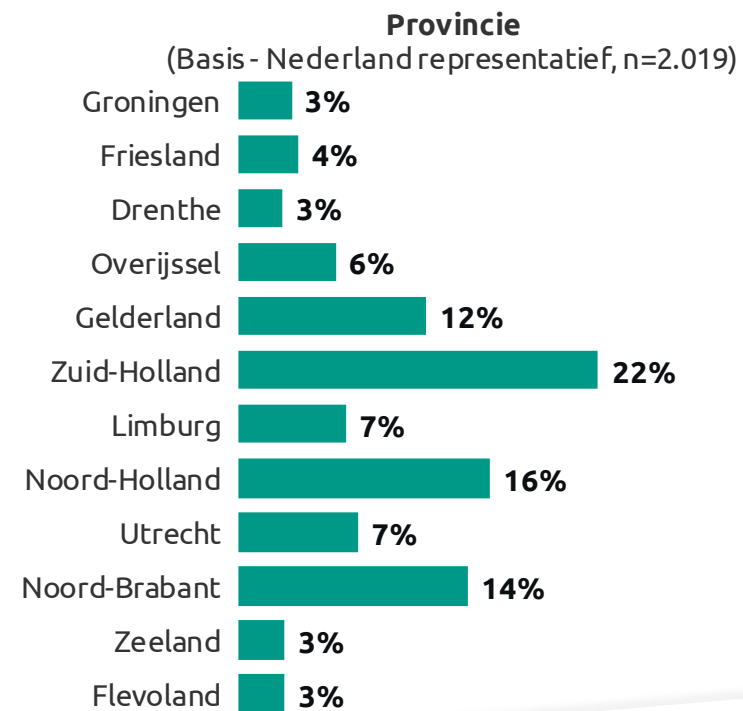
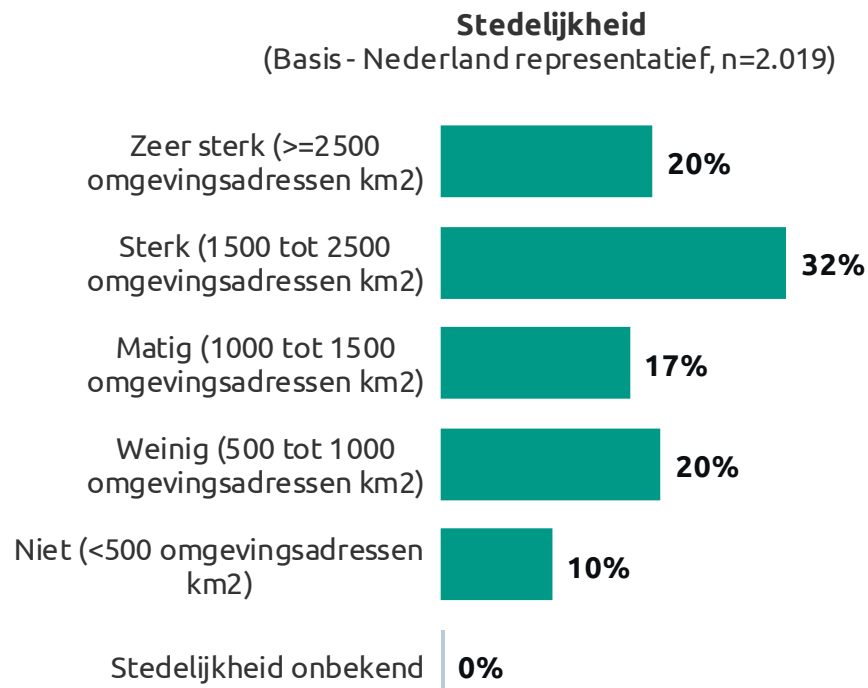
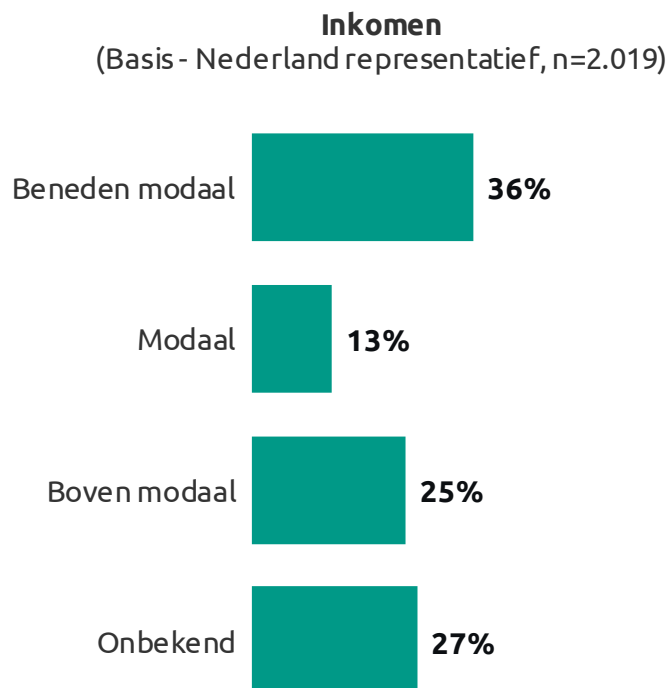
Hoogstvoltooide opleiding
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Heb je een of meerdere kinderen?
(Basis - Nederland representatief, n=2.019)

Achtergrondkenmerken

Bijlagen

Bijlage

Onderzoekstechnische informatie

Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 5 november t/m 24 november 2019.

Methode respondentenselectie

- Uit het StemPunt-panel van Motivaction
- Middels face-to-face interviews

Incentives

De StemPunt-respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen.

Weging

De onderzoeksdata zijn gewogen (zie ook bijlage gewogen en ongewogen data), daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van het CBS.

Inschakelen externe leveranciers

Voor de volgende werkzaamheden heeft Motivaction bij dit onderzoek

gebruik gemaakt van de diensten van gespecialiseerde bedrijven: uitvoeren interviews met Marokkaanse, Turkse en Indonesische Nederlanders.

Responsverantwoording online onderzoek

In de veldwerkperiode is aan 8.485 personen een uitnodigingsmail verstuurd. Op de slotdatum van het veldwerk (zie bij Veldwerkperiode) was het gewenste aantal vragenlijsten ingevuld en is de toegang tot de vragenlijst op internet afgesloten.

Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden

Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Beeld- en geluidsopnames op cd en niet digitaal beschikbare schriftelijke primaire bestanden zoals ingevulde vragenlijsten, worden tot 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard.

Overige onderzoekstechnische informatie

Overige onderzoekstechnische informatie en een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst is op aanvraag beschikbaar voor de opdrachtgever.

Bijlage

Weging NL representatief

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Leeftijd				
16 t/m 24	110	5,6	256	13,1
25 t/m 34	212	10,8	328	16,8
35 t/m 44	321	16,4	334	17,1
45 t/m 54	409	20,9	367	18,7
55 t/m 64	405	20,7	296	15,1
65 t/m 80	499	25,5	376	19,2
81 t/m 90 <i>niet gewogen</i>	63		63	
Opleidingsniveau				
Hoog (wo/hbo)	664	33,9	518	26,5
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	952	48,7	980	50,1
Laag (ibo/basisschool/geen opleiding)	340	17,4	458	23,4
Geslacht				
Mannen	945	48,3	947	48,4
Vrouwen	1011	51,7	1009	51,6

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Regio				
3 grote gemeenten	259	13,2	235	12,0
West	581	29,7	577	29,5
Noord	188	9,6	196	10,0
Oost	384	19,6	407	20,8
Zuid	472	24,1	467	23,9
Randgemeenten	72	3,7	75	3,8
Mentality				
Moderne burgerij	418	21,4	429	21,9
Opwaarts mobilen	266	13,6	300	15,3
Postmaterialisten	223	11,4	178	9,1
Nieuwe conservatieven	166	8,5	162	8,3
Traditionele burgerij	226	11,6	247	12,6
Kosmopolieten	319	16,3	250	12,8
Postmoderne hedonisten	206	10,5	206	10,5
Gemaksgeoriënteerden	132	6,7	184	9,4

Bijlage

Weging Turkse, Marokkaanse en Indonesische Nederlanders

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Leeftijd				
16 t/m 24	42	14,6	36	12,6
25 t/m 34	60	20,9	54	18,7
35 t/m 54	117	40,8	126	44,1
55 t/m 64	38	13,2	38	13,2
65 t/m 80	30	10,5	33	11,3
Opleidingsniveau				
Hoog (wo/hbo)	80	27,9	69	23,9
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	120	41,8	127	44,1
Laag (ibo/basisschool/geen opleiding)	87	30,3	92	32,0
Geslacht				
Mannen	139	48,4	145	50,5
Vrouwen	148	51,6	142	49,5

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Regio				
Utrecht	41	14,3	43	15,1
Noord-Holland	94	32,8	99	34,6
Zuid-Holland	152	53,0	144	50,3
Etniciteit				
Turken	94	32,8	92	31,9
Marokkanen	87	30,3	95	33,0
Indonesiërs	106	36,9	101	35,1

Wij verminderen onze footprint

Motivaction
is ISO 14001-
gecertificeerd

Motivaction
gebruikt
energiezuinige
auto's

Motivaction
gebruikt groene
stroom

Motivaction
gebruikt uitsluitend
papier met een FSC-
label

Auteursrecht

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage - anders dan integrale publicatie - is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.

Pers- en publicatiebeleid

Het vermelden van de naam van Motivaction in persberichten en/of andere publicaties over door Motivaction uitgevoerd onderzoek is gebonden aan een aantal voorwaarden, zoals vastgelegd in ons [Pers- en publicatiebeleid](#).

Motivaction International B.V.

Marnixkade 109F
1015ZL Amsterdam

Postbus 15262
1001MG Amsterdam

020 589 83 83

info@motivaction.nl

www.motivaction.nl

Weet wat mensen drijft.

motivaction
research and strategy